

**МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ**

**КОНВЕНЦІЯ ПРО БІОЛОГІЧНЕ РІЗНОМАНІТТЯ
П'ЯТИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗВІТ УКРАЇНИ**

Київ - 2015

ЗМІСТ

Виконавче резюме	3
Частина I. Оновлена інформація про стан, тенденції та загрози щодо біорізноманіття та наслідки для благополуччя людей	8
<i>Питання 1.</i> Важливість біорізноманіття для України	8
<i>Питання 2.</i> Основні зміни в статусі і тенденціях щодо біорізноманіття, що відбулися в країні	8
<i>Питання 3.</i> Основна загроза біорізноманіття.	10
<i>Питання 4.</i> Вплив змін стосовно біорізноманіття на екосистемні послуги та їхні соціально-економічні і культурні наслідки.	12
Частина II. Національна стратегія і план дій щодо біорізноманіття, їх впровадження та забезпечення врахування тематики біорізноманіття.	13
<i>Питання 5.</i> Цільові задачі щодо біорізноманіття, які було прийнято в країні (відповідно до Цільових задач Аїті)	13
<i>Питання 6.</i> Оновлення національної стратегії і плану дій щодо біорізноманіття з метою включення в них цільових задач для їх перетворення на ефективний інструмент, що забезпечує врахування тематики біорізноманіття.	15
<i>Питання 7.</i> Заходи, вжиті країною для впровадження КБР з часу надання Четвертого національного звіту, і результати даних заходів.	18
<i>Питання 8.</i> Ефективність врахування тематики біорізноманіття у відповідних секторальних та міжсекторальних стратегіях, планах та програмах.	29
<i>Питання 9.</i> Повнота реалізації стратегій та планів дій щодо біорізноманіття.	39
Частина III. Результати впровадження Цільових задач Аїті і внесок у досягнення відповідних цільових задач Цілей розвитку тисячоліття на 2015 рік	39
<i>Питання 10.</i> Результати впровадження Стратегічного плану з біорізноманіття на 2011-2020 роки та Цільових задач Аїті.	39
<i>Питання 11.</i> Заходи з впровадження КБР, що сприяли досягненню відповідних Цільових задач Цілей розвитку тисячоліття на 2015 рік.	50
<i>Питання 12.</i> Зроблені практичні висновки у зв'язку з впровадженням КБР в країні.	55
Додаток I. Інформація про Сторону, що підготувала звіт, та процес підготовки звіту.	57
Додаток II. Додаткові джерела інформації	58
Додаток III. Впровадження на національному рівні тематичних програм роботи у рамках КБР або рішень КБР, що стосуються наскрізних питань.	65

Виконавче резюме

Цей звіт є П'ятим національним звітом України про виконання положень Конвенції про біорізноманіття та описує зміни стану біорізноманіття за звітний період.

Біорізноманіття відіграє значну роль у економічному та соціальному розвитку держави. Займаючи менше 6% площі Європи Україна володіє 35% її біорізноманіття. Це пов'язано з вигідним розташуванням країни - багато шляхів міграції та природних зон зустрічаються в країні. Біота (більше 70000 видів) включає в себе багато рідкісних, реліктових та ендемічних видів. Деякі види флори і фауни, які потребують особливого захисту, включені до Червоної книги України. Останнє видання Червоної книги України (2009) містить 826 видів флори і 542 види фауни.

Україна володіє значним природним потенціалом. Значну роль відіграють ліси, які займають 16% території України. Заготівля і реалізація деревини – важлива дохідна стаття, яка забезпечує прибуток державі та населенню.

Територією України протікає декілька великих річок, таких як Дніпро, Дністер, Південний Буг, Дунай, що відносяться до басейну Чорного та Азовського морів і живлять переважну більшість території держави. Водні живі ресурси, що добуваються з цих та інших водних джерел, є важливим компонентом у забезпеченні продовольчої безпеки України.

Для України як аграрної держави, яка володіє потужним ресурсним потенціалом для ведення сільського господарства, землі та генетичне різноманіття є одними з національних багатств. Сільськогосподарське освоєння території досягає 72%, а ступінь розораності земель – 56%. Найбільший фонд орних земель мають області, розташовані в зоні Лісостепу та Степу (центр, схід та південь України). Серед негативних тенденцій, які потребують виправлення, спостерігається заміна автохтонного культурного генетичного різноманіття внаслідок зростаючого імпорту свійських порід тварин та сортів рослин, а також зменшення кількості видів, споріднених культурним рослинам, викликане приватизацією і освоєнням все більших територій, раніше зайнятих дикими ценозами, особливо вздовж берегів річок та на узбережжях морів.

В Україні постійно здійснюються заходи, спрямовані на поліпшення стану біорізноманіття, та удосконалюється законодавча база в галузі охорони, збереження та сталого використання біорізноманіття. Розвинутим є законодавство про екологічну мережу України, охорону рослинного і тваринного світу. Одним із основних програмних документів у сфері охорони, відтворення та сталого використання біорізноманіття є Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки. Основною метою Програми є збільшення площі земель країни з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їх різноманіття, близького до притаманного їм природного стану, та формування їх територіально єдиної системи, створеної для забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка

забезпечувала б збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій.. В рамках виконання цієї програми зростає кількість затверджених регіональних програм і схем з формування екомережі, станом на 01.01.2013 затверджені програма формування екомережі Автономної Республіки Крим та 12 обласних програм формування регіональної екомережі, прийнято 6 регіональних схем формування екомережі, включаючи схему формування екомережі Автономної Республіки Крим, та 46 місцевих схем формування екомережі.

Верховною Радою України 21 грудня 2010 року прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» (далі – Стратегія). Стратегією визначено основні завдання в рамках 7 цілей. Біорізноманіттю присвячена *Ціль 5. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі*. З метою реалізації Стратегії розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 577-р затверджено Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 - 2015 роки (далі - Національний план дій). Визначені Стратегією і Національним планом дій цілі і завдання розроблялися з врахуванням Стратегічного плану із збереження біорізноманіття на 2011-2020 рр., включаючи Цільові задачі Айті. У рамках *Цілі 5. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі* Національним планом дій передбачено виконання заходів, які кореспондуються з Цільовими задачами Айті, серед яких можна виділити:

проведення наукових досліджень з підготовки описів, схем і концепцій створення Дністровського, Південноукраїнського, Сіверсько-Донецького, Бузького, Галицько-Слобожанського екокоридорів;

визначення територій, на яких планується створення до 2020 року репрезентативних і поєднаних між собою природоохоронних територій, площею не менш, як 17 відсотків суходолу і внутрішніх вод та 10 відсотків прибережних і морських територій;

створення нових, розширення існуючих територій та об'єктів природно-заповідного фонду, розташованих на суходолі і в морській акваторії;

проведення інформаційно-просвітницьких заходів, спрямованих на підтримку населенням створення і розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

доведення площі національної екологічної мережі до 41 відсотка загальної території країни;

затвердження зведеної схеми формування екологічної мережі.

Постійно проводиться робота щодо резервування особливо цінних природних комплексів та об'єктів для подальшого створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення. Визначаються місця зростання та проживання рослин і тварин, занесених до Червоної книги України, регіонально рідкісних видів, пріоритетні водно-болотні угіддя міжнародного значення, обстежуються території з метою визначення ключових елементів екомережі.

У 2010-2012 роках визначено більше 150 об'єктів, які отримали статус об'єктів-кандидатів Смарагдової мережі Європи, наразі ще підготовлено матеріали щодо 20 нових потенційних об'єктів Смарагдової мережі Європи.

Як наслідок, спостерігається позитивна динаміка збільшення площі заповідників та національних природних парків. Площа природно заповідного фонду в країні зросла на 609,4 тис. гектарів, з 5,04% до 6,05% від загальної площі країни, створено новий морський заказник «Мале філофорне поле». Позитивна динаміка розвитку природно-заповідного фонду відбулася завдяки регулярному фінансуванню заходів із створення та розширення природоохоронних територій. Не дивлячись на значні задіяні зусилля та ресурси, темпи зростання площі природоохоронних територій залишаються недостатніми для досягнення запланованих показників заповідності - 17 відсотків суходолу і внутрішніх вод та 10 відсотків прибережних і морських територій.

Також проводяться роботи зі створення та розширення об'єктів природно заповідного фонду в межах лісових екосистем. Спостерігається позитивна динаміка підвищення лісистості території - станом на 01.01.2013 р. заповідність в лісах досягла 16,3 % (на 01.01.2009 р. заповідність лісів становила 14,7%).

Проведено паспортизацію субпопуляцій зубра і розроблено план розселення його в Україні на основі оцінки сучасного стану, кормової бази та оптимальної чисельності субпопуляцій; розроблені та впроваджені заходи, в т.ч. інформаційно-просвітницькі, щодо збереження зубра.

Проведено визначення та картування важливих екокоридорів, які є шляхами міграції бурого ведмеда, індивідуальних ділянок його перебування та бар'єрів, розроблена електронна база даних, розроблені та впроваджені заходи щодо збереження ведмеда, в т.ч. інформаційно-просвітницькі.

Останніми роками зростає частка лісництв, що впорядковуються у сталий спосіб. Наприклад, зросла чисельність мисливських видів тварин завдяки сталому веденню мисливського господарства у деяких областях, збільшується площа сертифікованих лісів (нині вона становить 1,209 млн. га або 12% площі лісових земель України). Загальна чисельність копитних та хутрових мисливських тварин по Україні продовжує зменшуватись, кількість мисливських птахів коливається.

Основною загрозою біорізноманіттю в лісах є наслідки зміни клімату. Процеси зміни клімату викликають збільшення кількості екстремальних погодних явищ, що негативно впливають на ліси і лісове господарство (збільшення лісових пожеж; шкідливих комах і спалахів хвороб; поширення вітровалів та ураганів; погіршення ситуації з посухами).

Браконьєрство та самовільні рубки також є однією з масштабних загроз біорізноманіттю.

Негативними тенденціями для біорізноманіття залишаються деградація лісового покриву, незважаючи на деяке збільшення його площі, зростання площі еродованих ґрунтів, зниження кількості мисливських видів тварин.

Внаслідок зниження чисельності худоби в усій країні, відбуваються сукцесійні зміни у степових та прируслових екосистемах. Відсутність випасу призводить до заростання болотяних екосистем чагарниками, що в свою чергу веде до скорочення площ природних середовищ існування багатьох видів тварин і рослин, в т.ч. занесених до Червоної книги України.

Спостерігається заміна автохтонного культурного генетичного різноманіття внаслідок зростаючого імпорту свійських порід тварин та сортів рослин. Приватизація і освоєння все більших територій, раніше зайнятих дикими ценозами, особливо по берегах річок, на узбережжях морів, веде до зменшення кількості видів, споріднених культурним рослинам.

Відбувається збільшення кількості інвазивних видів тварин і рослин.

У 2011 - 2012 роках Кабінетом Міністрів України погоджено надання 19 водно-болотним угіддям України статусу водно-болотних угідь міжнародного значення, відповідні матеріали надіслано до Секретаріату Рамсарської конвенції для включення зазначених угідь до Списку водно-болотних угідь міжнародного значення (додатково до 33 українських водно-болотних угідь, що вже включені до Списку водно-болотних угідь міжнародного значення).

В той же час, відбувається погіршення стану природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин внаслідок штучних осушення або обводнення територій, промислового, житлового та дачного будівництва та іншого антропогенного впливу. Спостерігається зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісових екосистем, не віднесених до природоохоронних територій, але які є важливими для збереження біорізноманіття.

Для припинення проявів деградаційних процесів та стабільного функціонування агроландшафтів здійснюються заходи щодо виведення з обороту деградованих земель, розроблення та впровадження сівозмін з урахуванням ґрунтозахисної здатності рослин, ґрунтозахисних та ресурсозберігаючих технологій, створення нових лісів та захисних лісових насаджень, розвитку заповідних територій та земель природоохоронного призначення.

Важливим є затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року, а саме – запровадження інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом. Передбачається, що впровадження цієї програми сприятиме виправленню негативної тенденції погіршення якості води в річках, викликаній техногенними чинниками, в т.ч. забрудненням річок в результаті господарської діяльності.

Запроваджено функціонування Інформаційно-аналітичного центру державної системи моніторингу довкілля Мінприроди, яка передбачає збір та накопичення даних про стан біорізноманіття.

В останні роки у зв'язку із забрудненням прибережних районів Чорного моря відбувається значна зміна складу іхтіофауни (домінують шпрот і хамса). В

той же час популяції цінних видів – осетрових, оселедцевих, кефалевих, лососевих, камбалових, які зазнали антропогенного впливу, потребують охорони і штучного відтворення.

В Україні вдалося досягти певних позитивних зрушень на шляху виконання завдань сталого розвитку довкілля. Суттєво зменшено обсяги викидів та скидів забруднюючих речовин у навколишнє середовище, хоча на ці процеси значною мірою впливає зниження темпів економічного зростання. В той же час, досі залишається під питанням можливість виконання в повному обсязі зобов'язань щодо централізованого водопостачання населення, яке проживає у сільській місцевості.

Все ще залишається пріоритетним економічний розвиток держави за рахунок екстенсивного використання природних ресурсів. Проте, цінність біорізноманіття та необхідність його використання на засадах сталого розвитку поступово інтегрується до всіх сфер діяльності людини. Започатковано впровадження екосистемного підходу до визначення цінності біорізноманіття, Цільові задачі Аїті знаходять своє відображення у міжгалузевих нормативно-правових та програмних документах нашої країни, завдання збереження біорізноманіття передбачені у промисловому та сільськогосподарському секторах економіки. Усвідомлення цінності біорізноманіття поступово починає відображатися і у фінансових системах. На заходи Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України та Національного плану дій в рамках Цілі 5 Стратегії на 2011 – 2015 в роки заплановано виділення з Державного бюджету біля 360 млн. грн.

У рамках оновлення національних планів дій щодо біорізноманіття відповідно до Цільових задач Аїті передбачена їх більш повна інтеграція у Закон України про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року і, відповідно, Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2016 – 2020 роки.

Вживаються заходи, спрямовані на інтеграцію положень Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття у законодавство України та його ратифікацію (Нагойський протокол було підписано від імені України у 2011 році).

Частина I. Оновлена інформація про стан, тенденції та загрози щодо біорізноманіття та наслідки для благополуччя людей

Питання 1. Важливість біорізноманіття для України

Біорізноманіття забезпечує можливість існування та розвиток багатьох екосистемних послуг: заготівля і реалізація очерету та лісових ресурсів, мисливство, рибальство, випасання худоби, туристично-рекреаційні послуги тощо.

Для України як аграрної держави, яка володіє потужним ресурсним потенціалом щодо ведення сільського господарства, і тваринництва зокрема, біологічне різноманіття видів і порід тварин є основною запорукою раціонального використання земельних угідь і людських ресурсів, інтенсифікації інвестиційної активності, сталого розвитку сільських територій та забезпечення продовольчої безпеки. Різноманіття генетичних ресурсів тварин буде відігравати ще більш важливу роль у майбутньому, коли перед тваринниками постане завдання пристосованості тварин до постійних змін соціально-економічних і екологічних умов, в тому числі до можливих змін клімату.

Значну роль в економічному розвитку нашої держави відіграють ліси, які займають 16,3% території України. Заготівля і реалізація деревини – важлива дохідна стаття, яка забезпечує прибуток державі та населенню.

Територією України протікає декілька великих річок, таких як Дніпро, Дністер, Південний Буг, Дунай, що відносяться до басейну Чорного та Азовського морів і живлять переважну більшість території держави. Водні живі ресурси, що добуваються з цих та інших водних джерел, є важливим компонентом у забезпеченні продовольчої безпеки України.

Питання 2. Основні зміни в статусі і тенденціях щодо біорізноманіття, що відбулися в країні

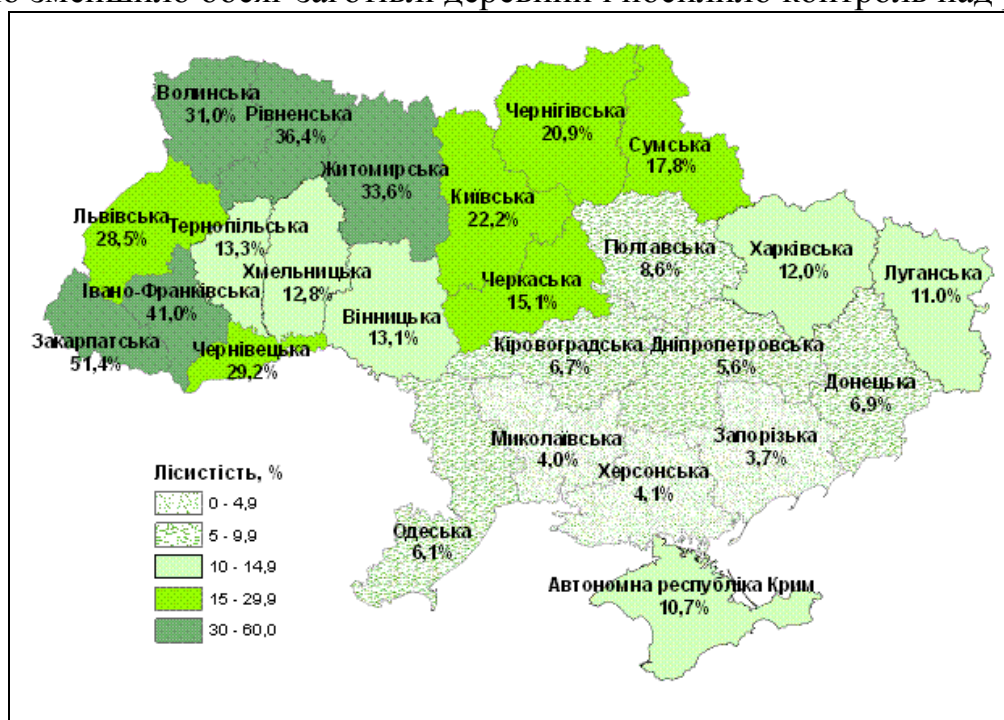
Тendenції змін в основних екосистемах

Лісистість території України станом на 2013 рік складає 16%. Лісові ландшафти займають провідне місце у структурі природно-заповідного фонду держави – становлять третину їх територій. Практично у всіх регіонах заповідність в лісах вища ніж загальнодержавна. Слід відмітити, що за 30 років площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду на лісових землях загалом збільшилась в 3,8 рази. За 2009-2012 роки заповідність лісів, підпорядкованих Держлісагентству, зросла з 14,7% до 16,3%, площа територій та об'єктів природно-заповідного фонду в підпорядкованих лісах зросла на 226 тис. га. Крім того, частка лісів з обмеженим режимом лісокористування за період з 1961 року збільшилась з 34% до майже 50%. В цілому по Україні вже на 40% вкритих лісовою рослинністю земель заборонено рубки головного користування.

Проте, щороку велика частина деревини, вирубається шляхом проведення санітарних заходів, що завдає шкоди біорізноманіттю.

В багатьох випадках заповіданню підлягають соснові монокультури, що не є найбільш цінними лісовими землями в країні. Також варто відмітити, що існує неврегульованість і слабкий контроль на місцях щодо санітарних рубок у лісах України. Чинні санітарні правила в лісах України регламентують

санітарні заходи у будь-яких лісах. Для природно-заповідного фонду це значить, що всі основні об'єкти охорони – старовікові ліси, дуплисті дерева та мертва деревина можуть бути вирубані у всіх заповідних лісах, як і у всіх інших лісах країни. Варто відмітити, що після 2010 року проведення санітарних рубок на територіях природних заповідників ведеться із залученням Мінприроди, що значно зменшило обсяг заготівлі деревини і посилило контроль над рубками.

Лісистість території України у розрізі адміністративних областей (2011 рік)

Ведення мисливського господарства відбувається переважно екстенсивним шляхом, тому спостерігається скорочення обсягів штучного розведення та випуску в природу мисливської фауни, проведення біотехнічних заходів, послаблення охорони мисливських угідь. В деяких областях, проте, існує тенденція до переходу до сталого мисливського господарства.

Внаслідок зниження чисельності худоби в усій країні, відбуваються сукцесійні зміни у степових та прируслових екосистемах. Відсутність випасу призводить до заростання болотяних екосистем чагарниками, що в свою чергу веде до зменшення чисельності популяцій багатьох видів тварин і рослин, в т.ч. червонокнижних.

Спостерігається заміна автохтонного культурного генетичного різноманіття внаслідок зростаючого імпорту свійських порід тварин та сортів рослин. Приватизація і освоєння все більших територій, раніше зайнятих дикими ценозами, особливо по берегах річок, на узбережжях морів, веде до зменшення кількості видів, споріднених культурним рослинам.

Можна констатувати погіршення якості води в річках Причорномор'я в напрямку до їх гирла, що пов'язано як з природними факторами (зональне підвищення вмісту солей) так і з техногенними чинниками (забруднення річок в результаті господарської діяльності).

В останні роки у зв'язку із забрудненням прибережних районів Чорного моря відбувається значна зміна складу іхтіофауни (домінують шпрот і хамса). В той же час популяції цінних видів – осетрових, оселедцевих, кефалевих,

лососевих, камбалових, які зазнали антропогенного впливу, потребують охорони і штучного відтворення.

Відбувається збільшення кількості інвазивних видів. За останні роки тільки в Карпатському регіоні виявлено такі види: бобер європейський, собака єнотоподібний, шакал, норка американська. Є ймовірність появи ще 5 видів ссавців: підковик південний, нічниця крихітна, вечірниця велика, нетопир білосмугий, єнот-полоскун. Також виявлено неаборигенні види риб: каналний сом світлий, карликовий сомик, білий амур східноазійський, товстолоб білий амурський, товстолобик строкатий південно-китайський, окунь сонячний, форель райдужна, головешка.

Питання 3. Основна загроза біорізноманіття.

Антропогенні фактори

Неконтрольоване використання лісових ресурсів (вирубка лісів і лісонасаджень), яке порушує природні умови існування рідкісних видів рослин і тварин, є однією з основних загроз біорізноманіттю лісових екосистем. Лісові насадження піддаються негативному впливу в результаті промислових викидів і зміни клімату.

Надлишкова експлуатація степів (розорювання, перевипас, спалювання сухих залишків природної рослинності) призводить до знищення природних степових екосистем, погіршує умови забезпечення територіальної єдності ділянок з природними ландшафтами, що ускладнює, а іноді й унеможлиблює, просторові процеси біологічного обміну на ценотичному і генетичному рівнях, притаманні живій природі. Степова рослинність зосереджена на «неугіддях», переважно вздовж річок, балок, ярів. Характерною тенденцією сьогодення є виникнення загрози біорізноманіттю типових лучних та степових екосистем пасовищ, розташованих в долинах водних об'єктів поза межами прибережних захисних смуг, внаслідок проведення залісення без відповідних обґрунтувань та передачі таких земельних ділянок органами місцевої влади у власність громадянам для ведення особистого селянського господарства. Втрати степових екосистем також спостерігаються внаслідок їх науково необґрунтованого залісення.

Основними негативними факторами впливу на водні та прибережні екосистеми є зростаюча рекреаційне навантаження і забруднення недостатньо очищеними стічними водами, посилення процесів евтрофікації. Зарегулювання р. Дніпра та його приток змінило природний режим проходження повені, призвело до змінення рівня ґрунтових вод. Це веде до сукцесій лісових біогеоценозів, спустелювання - заміни одних біогеоценозів на інші. Забруднення водойм органікою та порушення гідрологічного режиму річок (малих і середніх) на багатьох ділянках призводить до «цвітіння води», що негативно позначається на гідробіонтах та в цілому рибних запасах. Основною причиною деградації біоценозів морського дна є донний траловий промисел риб.

Браконьєрство та самовільні рубки є одною з масштабних загроз біорізноманіттю країни.

Знищення природних середовищ існування тварин і місць зростання рослин відбувається також внаслідок осушення або обводнення територій, промислового, житлового та дачного будівництва тощо. Спостерігається катастрофічне зменшення площі територій водно-болотних угідь, степових екосистем, природних лісових екосистем, які є основою для збереження біорізноманіття.

Триває заміна стародавніх місцевих сортів і форм селекційними сортами і гібридами; у виробництві посилюється тиск іноземних сортів і гібридів, що у більшості випадків не обґрунтовано їх більшою продуктивністю та якістю порівняно з вітчизняними сортами і гібридами; звужується різноманіття сортотипів вирощуваних сортів. Приватизація і освоєння все більших територій, раніше зайнятих дикими ценозами, особливо по берегах річок, на узбережжях морів, веде до зникнення видів, споріднених культурним рослинам. Ці чинники є загрозою для генетичного різноманіття культурних і диких споріднених рослин.

Серед антропогенних чинників, які негативно впливають на структурні елементи екомережі, біологічного і ландшафтного різноманіття в цілому на сучасному етапі слід відмітити науково необґрунтовану інтродукцію окремих видів риб у водойми (товстолоб, білий амур), залісення степових та лучних ділянок (в тому числі породами, не типовими для даних територій), створення монокультур в лісових системах (як наслідок – зникають дикі родичі культурних плодкових дерев і чагарників).

Автохтонна флора також суттєво потерпає через активне штучне привнесення в ході залісення небезпечних інвазивних видів – акації, маслинки, айланту.

Природні фактори

Серед природних факторів можна виділити надлишкове заростання малих річок повітряно-водною рослинністю, яка знижує біорізноманіття гідробіонтів (рослин і тварин).

Умовно природного причиною зниження рівня біорізноманіття є заселення території інвазивними видами. Умовно, оскільки більшість інвазій, так чи інакше, пов'язані з діяльністю людини, проте їх подальше заселення відбувається шляхом природної конкуренції.

Основною загрозою біорізноманіттю в лісах є наслідки зміни клімату. Факт, що процеси зміни клімату викликають збільшення кількості екстремальних погодних явищ, що негативно впливають на ліси і лісове господарство (збільшення лісових пожеж; шкідливих комах і спалахів хвороб; поширення вітровалів та ураганів; погіршення ситуації з посухами) також є загальноновизнаним. Зміни режиму температури та опадів поступово призводять до зміни лісорослинних умов і безпосередньо впливають на фізіологічні процеси, які визначають життя лісової флори та фауни. Так, підвищення температури на 1 градус викликає зсув меж природних зон на 160 км. Не обминули ці зміни і Україну. Зважаючи, що середня температура в Україні за останні десять років підвищилася на 0,3–0,6°C (за останні 100 років — на

0,8°C), зсування меж природних зон вже стало реальністю, що підтверджується появою нехарактерних для зон видів флори та фауни.

Актуальною проблемою для Українських Карпат є всихання ялинників, яка розглядається науковцями як лихо першочергова проблема для вирішення.

Прогнозування наслідків зміни клімату в Україні показує, що подвоєння вмісту вуглекислого газу в атмосфері може викликати збільшення кількості атмосферних опадів на 20%; переміщення у помірні і північні зони субтропічних циклонів, які сприятимуть опустелюванню півдня України; зниження продуктивності лісу на всій території України, зокрема внаслідок поширення хвороб та шкідників.

Зміни клімату також призводять до ускладнення пожежонебезпечної ситуації в лісах.

Питання 4. Вплив змін стосовно біорізноманіття на екосистемні послуги та їхні соціально-економічні і культурні наслідки.

Ліси України за призначенням і розміщенням виконують переважно екологічні (водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та ін.) функції, мають обмежене експлуатаційне значення.

Із 5000 видів судинних рослин України, що ростуть у природному середовищі, використовується сировина лише близько 100 видів лікарських, харчових та технічних (за винятком деревних) рослин, з них 25-30 видів в значних обсягах (більше 100 кг). Регулювання використання ресурсів цих видів здійснюється шляхом визначення нормативів і формування лімітів збору сировини конкретних видів на місцевому та державному рівні відповідно до Закону України «Про рослинний світ» (1999).

Водні живі ресурси використовуються на підставі затверджених лімітів їх використання. Ліміти на спеціальне використання водних живих ресурсів встановлюється для приблизно 50 видів риб і 10 видів інших водних живих ресурсів. Кількість видів і обсяг лімітів їх вилову, встановлюваного щорічно для кожної водойми окремо, коливається в залежності від стану запасу певного виду та його природоохоронного статусу. Ліміти встановлюються на рівні 15-20% від запасу відповідно до рекомендацій наукових організацій на підставі біологічних обґрунтувань. Улов риби, використовуваної для споживання населення, протягом останніх п'яти років коливається від 53 до 82 тис. т.

Не лімітується вилов рослиноїдних видів риб далекосхідного комплексу (білий і сірий товстолобики, білий амур), які були інтродуковані в Україну більше 50 років тому і запас яких поновлюється виключно за рахунок штучного розведення, оскільки ці види природним шляхом в Україні не розмножуються в силу особливостей своєї біології. Вилов рослиноїдних видів за останні п'ять років коливався від 649 до 1229 т.

Не лімітується також вилучення в Азово-Чорноморському басейні морського хижого молюска рапани (*Rapana venosa*) - виду-вселенця, що шкодить популяціям аборигенних молюсків, знижуючи їх чисельність.

Антропогенний вплив на ліси сприяє створенню умов для виникнення небезпечних осередків шкідників і хвороб. Досить небезпечним чинником є дифузійне всихання сосни, яке зростає протягом останніх років. Причиною

цього явища, як правило, є різке коливання ґрунтових вод, а також надмірна техногенна діяльність промислових підприємств.

Триває заміна стародавніх місцевих сортів і форм селекційними сортами і гібридами; у виробництві посилюється тиск іноземних сортів і гібридів, що у більшості випадків не обґрунтовано їх більшою продуктивністю та якістю порівняно з вітчизняними сортами і гібридами; звужується різноманіття сортотипів вирощуваних сортів. Ці явища можуть призвести до суттєвого збіднення місцевих порід с/г тварин та сортів рослин.

Частина II. Національна стратегія і план дій щодо біорізноманіття, їх впровадження та забезпечення врахування тематики біорізноманіття.

Питання 5. Цільові задачі щодо біорізноманіття, які було прийнято в країні (відповідно до Цільових задач Айті)

Програмним документом у сфері охорони, відтворення та невиснажливого використання біорізноманіття є Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки, затверджена Законом України від 21.09.2000 № 1989-ІІ. Програма розроблена в контексті вимог щодо подальшої розробки, вдосконалення та розвитку екологічного законодавства України, а також відповідно до рекомендацій Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (1995 р) щодо питання формування Всеєвропейської екологічної мережі як єдиної просторової системи територій країн Європи з природним або частково зміненим станом ландшафту.

Основною метою Програми є збільшення площі земель країни з природними ландшафтами до рівня, достатнього для збереження їх різноманіття, близького до притаманного їм природного стану, та формування їх територіально єдиної системи, створеної для забезпечення можливості природних шляхів міграції та поширення видів рослин і тварин, яка забезпечувала б збереження природних екосистем, видів рослинного і тваринного світу та їх популяцій. При цьому національна екологічна мережа має відповідати вимогам щодо її функціонування в Всеєвропейській екомережі та виконувати провідні функції збереження біологічного різноманіття. Крім того, Програма має сприяти збалансованому та невиснажливого використанню біологічних ресурсів у господарській діяльності.

Верховною Радою України 21 грудня 2010 року прийнято Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики на період до 2020 року» (далі – Стратегія). Стратегією визначено основні завдання в рамках 7 цілей:

1. Підвищення рівня суспільної екологічної свідомості;
2. Поліпшення екологічної ситуації та підвищення рівня екологічної безпеки;
3. Досягнення безпечного для здоров'я людини стану навколишнього природного середовища;
4. Удосконалення регіональної екологічної політики;
5. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі.;

6. Забезпечення екологічно збалансованого природокористування;
7. Удосконалення регіональної екологічної політики.

Біорізноманіттю присвячена Ціль 5. **Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі.** Нижче викладено завдання згаданої цілі та їх відповідність Цільовим задачам Аїті.

Завданнями у цій сфері є:

створення до 2015 року системи запобіжних заходів щодо видів-вселенців та забезпечення контролю за внесенням таких видів до екосистем, у тому числі морської (**відповідає Цільовій задачі 9**);

удосконалення до 2015 року нормативно-правової бази щодо системи здійснення контролю за торгівлею видами дикої флори і фауни, що перебувають під загрозою зникнення (**відповідає Цільовій задачі 12**);

проведення до 2015 року інформаційно-просвітницької кампанії щодо цінності екосистемних послуг на прикладі екосистем України, формування до 2015 року та подальше застосування вартісної оцінки екосистемних послуг (**відповідає Цільовій задачі 1**);

доведення до 2015 року площі національної екомережі до рівня (41% території країни), необхідного для забезпечення екологічної безпеки країни, запровадження системи природоохоронних заходів збереження біо- та ландшафтного різноманіття і розширення площі природно-заповідного фонду до 10 % у 2015 році та до 15 % загальної території країни у 2020 році (**майже повністю відповідає Цільовій задачі 11**);

впровадження до 2020 року екосистемного підходу в управлінську діяльність та адаптація законодавства України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив Європейського Союзу (**відповідає Цільовим задачам 6, 14**);

створення до 2020 року мережі центрів штучного розведення та реакліматизації рідкісних видів рослин і тварин та таких, що перебувають під загрозою зникнення (**відповідає Цільовій задачі 12**);

створення до 2020 року системи економічних важелів сприяння збереженню біо- та ландшафтного різноманіття та формуванню екомережі на землях усіх форм власності (**відповідає Цільовій задачі 3, 11**);

вжиття до 2015 року адміністративних заходів з припинення катастрофічного зменшення запасів водних живих ресурсів унаслідок їх надмірної експлуатації та погіршення стану навколишнього природного середовища (**відповідає Цільовій задачі 8, 14**).

Головним механізмом реалізації Стратегії є *Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища* (далі - НПД), що був прийнятий 25 травня 2011 року розпорядженням Кабінету Міністрів України № 577-р та зорієнтований на період з 2011 по 2015 рік.

У рамках Цілі 5. **Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі** передбачено виконання 43 заходи, які кореспондуються з Цільовими задачами Аїті, зокрема майже без

змін включений захід щодо визначення територій, на яких планується створення до 2020 року репрезентативних і поєднаних між собою природоохоронних територій, площею не менш як 17 % суходолу і внутрішніх вод та 10 % прибережних і морських територій.

Приділена увага завданню щодо оцінки та класифікації екосистемних послуг, моніторингу біорізноманіття та екомережі, веденню державних кадастрів рослинного і тваринного світу, Червоної та Зеленої книги України, збереженню та відтворенню популяцій видів тварин, занесених до Червоної книги України, та які охороняються відповідно до міжнародних угод, заходи з екологічного виховання в навчальних закладах.

Питання 6. Оновлення національної стратегії і плану дій щодо біорізноманіття з метою включення в них цільових задач для їх перетворення на ефективний інструмент, що забезпечує врахування тематики біорізноманіття.

На сьогодні підготовлено проект Закону України «Про внесення змін до Закону України про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»

З врахуванням Цільових задач Аїті підготовлено зміни до Цілі 5 стратегії та запропоновано її викласти у редакції:

«Ціль 5. Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі

Завданнями у цій сфері є:

впровадження до 2020 року екосистемного підходу в управлінську діяльність та адаптація законодавства України у сфері збереження навколишнього природного середовища відповідно до вимог директив Європейського Союзу (**відповідає Цільовим задачам 6, 14**);

проведення інформаційно-просвітницьких кампаній щодо вартісної цінності біорізноманіття та екосистемних послуг та доведення до 2020 року обізнаності людей про вартісну цінність біорізноманіття до рівня, достатнього для збереження та сталого використання біорізноманіття (**відповідає Цільовій задачі 1**);

інтеграція до 2020 року питання вартісної цінності біорізноманіття у національні та місцеві стратегії розвитку та процеси планування, у фінансові, де це доцільно, та звітні системи (**відповідає Цільовій задачі 2**);

виявлення та скасування до 2020 року стимулів, що негативно впливають на біо- і ландшафтне різноманіття, та розроблення і запровадження механізмів економічного стимулювання формування екомережі на землях усіх форм власності, збереження і сталого використання біо- та ландшафтного різноманіття, відповідно до Конвенції про біологічне різноманіття та інших міжнародних угод, враховуючи національні соціально-економічні умови (**відповідає Цільовій задачі 3**);

припинення перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів шляхом впровадження до 2020 року урядом, бізнесом та

іншими заінтересованими сторонами планів та заходів сталого виробництва і споживання (**відповідає Цільовій задачі 4**);

до 2020 року зменшення не менше, ніж наполовину рівня втрати природних середовищ існування, включаючи ліси, та значне зменшення їх деградації і фрагментації (**відповідає Цільовій задачі 5**);

вжиття до 2020 року адміністративних заходів з припинення катастрофічного зменшення запасів водних живих ресурсів унаслідок їх надмірної експлуатації та погіршення стану навколишнього природного середовища (**відповідає Цільовій задачі 6**);

забезпечення до 2020 року регулювання та промисел всіх запасів риби та інших водних живих ресурсів у сталий спосіб, на законних підставах та із застосуванням екосистемного підходу для уникнення надмірного вилову; упередження значного негативного впливу на види, яким загрожує зникнення, та на вразливі екосистеми (**відповідає Цільовим задачам 6 та 12**);

запровадження до 2020 року систем управління відповідно до принципів сталого розвитку для територій, зайнятих під сільське і лісове господарство, та аквакультуру для забезпечення збереження біорізноманіття (**відповідає Цільовій задачі 7**);

зменшення до 2020 року забруднення навколишнього середовища, у тому числі від надлишку біогенних речовин, до рівнів, які не наносять шкоди функціонуванню екосистем та біорізноманіття (**відповідає Цільовій задачі 8**);

вжиття до 2020 року заходів з контролю щодо інвазійних чужорідних видів, зокрема шляхів їх поширення, виявлення рівня екологічної небезпеки, запровадження заходів щодо запобігання їх введення та укорінення (**відповідає Цільовій задачі 9**);

розширення площі природно-заповідного фонду до 15 % загальної території країни та доведення площі національної екомережі до рівня (41 % території країни), необхідного для забезпечення до 2020 року збереження принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод та 10% прибережених і морських територій, особливо цінних для біорізноманіття та екосистемних послуг територій (**відповідає Цільовим задачам 11, 14**);

припинення до 2020 року зникнення відомих видів, яким загрожує знищення, поліпшення або підтримання їх природоохоронного статусу, особливо тих видів, чисельність яких зменшується (**відповідає Цільовій задачі 12**);

вжиття до 2020 року системних заходів щодо збереження та відтворення мігруючих видів диких тварин відповідно до міжнародних зобов'язань України (**відповідає Цільовій задачі 12**);

удосконалення нормативно-правової бази щодо системи здійснення контролю за торгівлею видами дикої флори і фауни, що перебувають під загрозою зникнення (**відповідає Цільовій задачі 12**);

збереження до 2020 року генетичного різноманіття культурних рослин та одомашнених тварин і диких родичів, у тому числі інших соціально-економічно, а також культурно цінних видів; розроблення та запровадження стратегії для мінімізації генетичної ерозії і збереження їх генетичного різноманіття **(відповідає Цільовій задачі 13)**;

до 2020 року екосистеми, які забезпечують основні послуги, включаючи послуги, пов'язані з водою, будуть відновлені та збережені **(відповідає Цільовій задачі 14)**;

підвищення до 2020 року стійкості екосистем і внеску біорізноманіття до накопичення вуглецю шляхом збереження та відновлення, включаючи відновлення, принаймні 15 відсотків деградованих екосистем, сприяючи тим самим пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до неї, а також боротьбі з опустелюванням **(відповідає Цільовій задачі 15)**;

удосконалення, широке розповсюдження та застосування до 2020 року знань, наукової бази та технологій, що відносяться до біорізноманіття, його вартісної цінності, функціонування, статусу, тенденцій та наслідків його втрати **(відповідає Цільовій задачі 19)**;

до 2020 року забезпечити істотне зростання, у порівнянні з нинішнім рівнем, мобілізації фінансових ресурсів для збереження біорізноманіття України з метою виконання Стратегічного плану з біорізноманіття на 2011-2020 роки та цільових задач Айти щодо біорізноманіття, прийнятих під час 10-ї наради Конференції Сторін Конвенції про біологічне різноманіття **(відповідає Цільовій задачі 20)**;

забезпечення ефективного впровадження 10-ти річної Стратегії виконання Конвенції ООН про боротьбу з опустелюванням (2008 – 2018), схваленої під час 8-ї Конференції Сторін цієї Конвенції, включаючи розроблення відповідного Національного плану заходів;

впровадження до 2020 року системи заходів для досягнення нейтрального рівня деградації земель;

забезпечення розбудови потенціалу, впровадження навчальних і просвітницьких програм, та наукових досліджень, спрямованих на поглиблення розуміння та підвищення рівня обізнаності щодо економічних, соціальних та екологічних вигод реалізації політики і практики збалансованого використання та охорони земель;

збільшення до 2020 року лісистості до 17 відсотків території держави шляхом розширення площі лісів, полезахисних лісових смуг та інших захисних насаджень, крім природних степових ділянок, відповідно до науково обґрунтованих показників з урахуванням регіональних особливостей та природно-кліматичних умов **(відповідає Цільовій задачі 14)**;

збільшення до 2020 року частки сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) до 15,8 % території держави відповідно до науково обґрунтованих показників з урахуванням регіональних

особливостей та природно-кліматичних умов (**відповідає Цільовим задачам 14, 15**);

зменшення до 2020 року в середньому на 5-10 % площі орних земель за рахунок ерозійно небезпечних, деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених сільськогосподарських угідь, заплав і прибережних захисних смуг водних об'єктів (**відповідає Цільовим задачам 14, 15**).

Планується розробити та прийняти Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на наступний етап (2016 – 2020 рр.).

Питання 7. Заходи, вжиті країною для впровадження КБР з часу надання Четвертого національного звіту, і результати даних заходів.

Екомережа та природно-заповідний фонд

Постійно проводиться робота щодо резервування особливо цінних природних комплексів та об'єктів для подальшого створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення. Визначаються місця зростання та проживання рослин і тварин, занесених до Червоної книги України, регіонально рідкісних видів, пріоритетні водно-болотні угіддя міжнародного значення, обстежено ряд територій з метою визначення ключових ділянок регіональної екомережі.

З огляду на те, що господарська діяльність є визначальним чинником як позитивного так і негативного впливу на навколишнє природне середовище проводяться заходи зі зменшення впливу антропогенних факторів на природні складові довкілля: збільшуються площі відновлювальних територій, захисних лісонасаджень, водоохоронних зон, з покращення стану структурних елементів екомережі та біорізноманіття загалом.

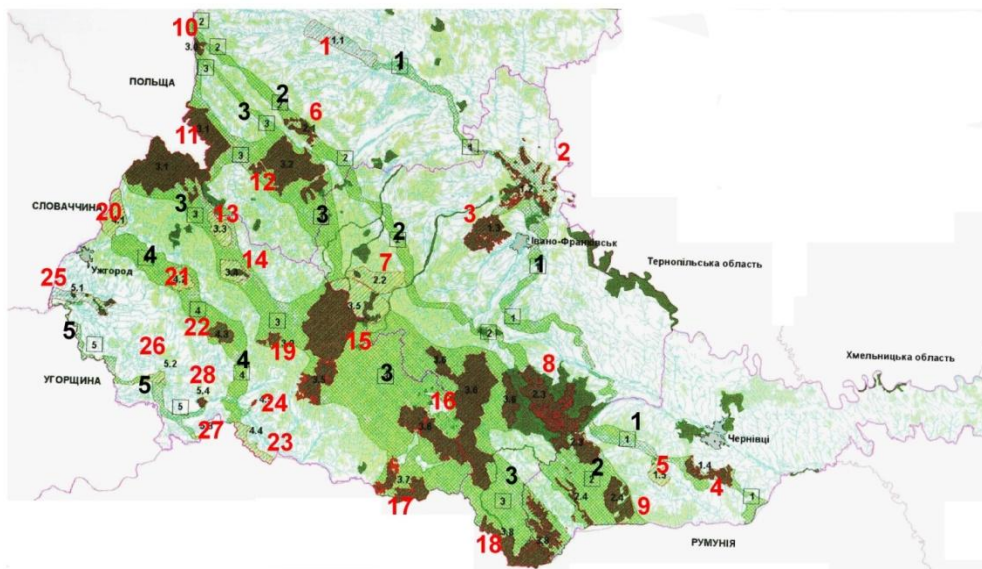
Збільшено кількість регіональних програм з екомережі та охорони довкілля. Протягом звітної періоду збільшилася кількість регіональних програм з формування екомережі. Станом на 01.01.2013 затверджено 13 обласних програм формування регіональної екомережі; у 7-и областях - окремі підпрограми, розділи щодо формування екомережі включені до регіональних програм з охорони навколишнього природного середовища; у 7-и областях розроблено проекти програм формування екомережі.

З метою визначення основних елементів екомережі на загальнодержавному та місцевому рівнях проводилися роботи з розроблення проектів регіональних та місцевих схем формування екомережі. За звітний період затверджено чотири регіональні схеми формування екомережі. На сьогодні затверджено 6 регіональних схем формування екомережі та 46 місцевих схем формування екомережі..

Для визначення основних елементів екомережі на загальнодержавному рівні здійснювалася робота щодо опрацювання матеріалів з метою підготовки проекту Зведеної схеми формування екомережі. На даний час опрацьовано елементи восьми природних коридорів та одного природного регіону, зокрема протягом 2011-2012 років здійснювалися роботи стосовно визначення та опису природних коридорів загальнодержавного значення – Дністровського, Південноукраїнського, Сіверсько-Донецького, Бузького, Галицько-

Слобожанського. У рамках угоди з Посольством Королівства Нідерландів в Україні БО «Інтерекоцентр» підготовлено комп'ютерну карту екомережі Азово-Чорноморського природного коридору.

Схема екомережі Українських Карпат

У мовні позначення.

Екокоридори: 1 – Дністровсько-Передкарпатський долинно-височинний екокоридор, 2 – Зовнішньокарпатський низькогірний екокоридор, 3 – Вододільно-Карпатський середньогірно-високогірний екокоридор, 4 – Вулканічнокарпатський низькогірний екологічний коридор, 5 – Тисянсько-Закарпатський низовинний екокоридор.

Ключові території: 1 – Старицедністровська, 2 – Галицька, 3 – Чорноліська, 4 – Чернівецька, 5 – Сторожинецька, 6 – Східницька, 7 – Рожнятівська, 8 – Покутсько-Буковинська, 9 – Зубровицька, 10 – Верхньодністровсько-Бескидська, 11 – Стужицько-Сянська, 12 – Сколівська, 13 – Жденієвська, 14 – Ждимирська, 15 – Полонинсько-Горганська, 16 – Свидовецько-Чорногірсько-Горганська, 17 – Кузійсько-Мармароська, 18 – Гринявсько-Чивчинська, 19 – Річанська, 20 – Вигорлат-Перечинська, 21 – Синяк-Чинадіївська, 22 – Іршавська, 23 – Шаянська, 24 – Хустська, 25 – Чопсько-Великодобронська, 26 – Берегівська, 27 – Юлівська, 28 – Черногорська.

Протягом 2010-2012 років визначено 151 об'єкт, який отримав статус об'єктів-кандидатів Смарагдової мережі Європи (документ Бернської конвенції Т-РУ8/РА (2012) 18), наразі підготовлено матеріали щодо 8 нових потенційних об'єктів Смарагдової мережі Європи.

Збільшено частку ПЗФ в країні. Площа ПЗФ зросла на 609,4 тис. гектарів, заповідність зросла з 5,04% до 6,05% та створено новий морський заказник «Мале філофорне поле» (Указ Президента України від 31.08.2012 № 527/2012). Позитивна динаміка розвитку природно-заповідного фонду відбулася завдяки регулярному фінансуванню заходів із створення та розширення природоохоронних територій. Інформація щодо природно-заповідного фонду України розміщена на сайті Мінприроди за адресою: <http://pzf.menr.gov.ua/>

У період з 2009 по 2013 роки Мінприроди розглянуто та затверджено 14 Проектів організації територій національних природних парків, охорони, відтворення та рекреаційного використання їх природних комплексів і об'єктів, Проект організації території Дунайського біосферного заповідника та охорони його природних комплексів. На різних стадіях розроблення/погодження знаходяться проекти організації територій інших територій та об'єктів ПЗФ.

Станом на 01.01.2013 рік заповідність підпорядкованих Держлісагентству лісів становить 16,3 % (на 01.01.2009 р. заповідність лісів становила 14,7 %). Загалом в лісах лісогосподарських підприємств, підпорядкованих Держлісагентству, створено понад 3,1 тис. територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею понад 1,2 млн. гектарів.

За період з 2009 по 2012 рік площа лісів зросла на 19,5 тис.га і становить 9,6 млн.га або 16 % від території України.

До Списку водно-болотних угідь міжнародного значення, що створений на виконання Рамсарської конвенції про водно-болотні угіддя, включено 33 українські водно-болотні угіддя загальною площею біля 678 тис. га. (з них, - 22 водно-болотних угіддя отримали статус міжнародних у 1995 році, та 11 угідь – у 2004 році.

У 2011 - 2012 роках прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.02.2011 № 147-р та від 21.09.2011 № 895-р, від 24.10.2012 № 818-р про погодження надання 19 водно-болотним угіддям України загальною площею 59 тис.га статусу водно-болотних угідь міжнародного значення. Відповідні матеріали надіслано до Секретаріату Рамсарської конвенції для включення зазначених угідь до Списку водно-болотних угідь міжнародного значення.

У 2012 році транскордонний біосферний заповідник «Західне Полісся» приєднався до Всесвітньої мережі біосферних резерватів (06.09.2019 відбулася церемонія вручення Сертифікату ЮНЕСКО).

У басейні р. Десни створено два окремих біосферні резервати "Нерусо-Деснянське Полісся" (Росія) та "Деснянський" (Україна). Пропонується українській та російській сторонам підготувати спільну номінацію щодо транскордонного біосферного резервату та відповідну міжурядову угоду про співпрацю.

У червні 2011 року ЮНЕСКО прийнято рішення про включення біосферного резервату «Розточчя» (Україна) до Всесвітнього списку біосферних резерватів ЮНЕСКО. Польській стороні запропоновано поновити роботи щодо створення своєї частини майбутнього транскордонного українсько-польського біосферного резервату в регіоні Розточчя відповідно до попередніх домовленостей керівництв Львівської області України та Люблінського воєводства Польщі.

У 2007 році об'єкт «Букові праліси Карпат» включено до Списку Всесвітньої природної спадщини, до його складу увійшли цінні природні ділянки Карпатського біосферного заповідника, а також - окремі ділянки Ужанського національного природного парку та національного природного парку «Полоніни» (Словацька Республіка). У 2011 Комітетом Всесвітньої

спадщини ЮНЕСКО прийнято рішення про розширення території об'єкту «Букові праліси Карпат» з включенням до його складу німецької частини у складі 5 ділянок та зміною назви об'єкту на «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини».

Тривають роботи з створення міжнародного українсько-румунського біосферного резервату «Марамороські гори». Протягом 2010 року проведено кілька зустрічей Карпатського біосферного заповідника (Україна) з Марамороським природним парком (Румунія). Підписано Угоду про транскордонну співпрацю між Ужанським НПП (Україна) та Бещадським національним парком (Польща).

З метою забезпечення інформування державних, наукових та громадських структур щодо видано та розповсюджено, у т. ч. розміщено на сайті Мінприроди, Національну доповіді про стан формування національної екологічної мережі за 2006–2010 роки.

Розпочато ліцензування підготовки магістрів за спеціальністю «Заповідна справа», розроблені та проведені відповідні курси підвищення кваліфікації.

Місцевими органами виконавчої влади розроблені та прийняті на відповідних рівнях галузеві та регіональні програми, які відповідають вимогам Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» та Національному плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки, оскільки мають, насамперед, природоохоронне спрямування або ж містять відповідний природоохоронний розділ.

Збереження рослинного та тваринного світу, раціональне використання природних ресурсів

У листопаді 2009 року опубліковано третє видання Червоної книги України у двох томах: Червона книга України (рослинний світ), Червона книга України (тваринний світ) (<http://menr.gov.ua/index.php/redbook>) та затверджено Переліки видів тварин та рослин, що заносяться до Червоної книги України, та видів тварин і рослин та грибів, що виключені з Червоної книги України (включено 542 види тварин і 826 видів рослин та грибів, які вимагають посиленої охорони).

Також у 2009 році опубліковано перше офіційне видання Зеленої книги України (<http://eng.menr.gov.ua/index.php/greenredbook>) (включено 160 статей, у яких подається відповідна інформація про 800 асоціацій рослинності України, серед яких є рідкісні (347), такі, що перебувають під загрозою зникнення (354) та типові (99)). До Зеленої книги України занесені природні рослинні угруповання, визначені Переліком рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні, затвердженим наказом Мінприроди від 16.10.2009 № 545 (zareєстрований в Мін'юсті 4.11.09 за № 1024/17040).

В усіх областях крім АР Крим, підготовлено регіональні переліки видів рослин, що підлягають особливій охороні, з них затверджено в 22 областях та

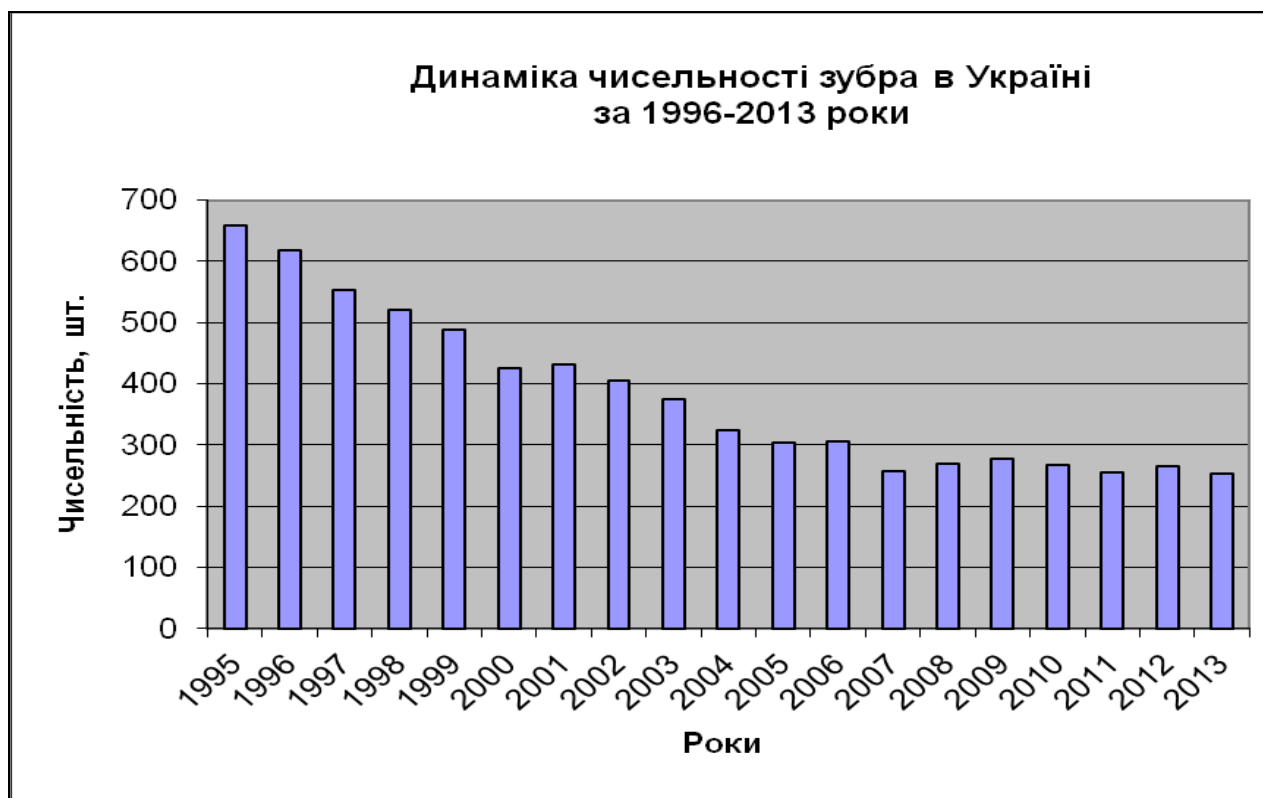
мм. Київ і Севастополь, протягом 2009-2013 року, затверджено - у Волинській області та поновлено у Закарпатській, Луганській і Тернопільській областях.

З метою посилення охорони Червонокнижних видів прийнято низку нормативно-правових актів, зокрема Закон України «Про внесення змін до статті 4 Закону України "Про Червону книгу України" щодо посилення охорони рідкісних видів тварин і рослин (5 липня 2012 року № 5072-VI), постанову Кабінету Міністрів України від 7 листопада 2012 р. № 1030 «Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання)» та наказ Мінприроди від 09.10.2012 № 486 «Про затвердження Порядку державного обліку рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України» (zareєстровано в Мін'юсті України 5.12.2012 р. за № 2031/22343). Забезпечено прийняття Закону України «Про прийняття Поправок до Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану» (від 16.10.2012 № 5433-VI), наказом Мінприроди від 06.03.2013 № 134 затверджено склад Науково-консультативної ради з питань охорони рукокрилих при Міністерстві екології та природних ресурсів та положення про неї.

Протягом 2009-2012 років велися науково-дослідні роботи щодо вивчення стану червонокнижних видів. Здійснювалися заходи щодо створення сучасного інформаційно-програмного комплексу зі збирання, систематизації та аналізу інформації про стан рослинних угруповань, занесених до Зеленої книги України, про тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, чи охороняються відповідно до міжнародних зобов'язань України, упорядкування та удосконалення баз даних державних кадастрів тваринного та рослинного світу, баз даних Державного кадастру природно-заповідного фонду України та їх адаптація до єдиної інформаційно-аналітичної системи довкілля України (<http://menr.gov.ua/index.php/geoportal>).

Виконано роботу щодо паспортизації субпопуляцій і розроблення плану розселення зубра в Україні на основі оцінки сучасного стану, кормової бази та оптимальної чисельності субпопуляцій; розроблення та впровадження заходів щодо його збереження, в т.ч. інформаційно-просвітницьких. Зокрема відзначено зменшенні поголів'я зубра з 685-ти голів (початок 90-х рр. минулого століття) до 227 голів (наразі) та висвітлено основні депресивні чинники виду. Останні, загалом, зумовлюються тривалою політичною та економічною кризою в Україні, яка спонукала перманентне браконьєрство, деградацію середовища існування та недолугу організацію селекційного відстрілу. В Карпатському регіоні до загальних негараздів додаються складні кліматичні умови, які на тлі мінімальних біотехнічних заходів, призводять до загибелі тварин від елементарного виснаження. Таким чином, всі популяції на заході України (Львівська, Чернівецька, а також – Волинська області) перебувають у стані глибокої депресії і за умови відсутності радикальних заходів зі збереження виду, найближчим часом приречені на вимирання. Між тим, сучасні угруповання зубра на Лівобережній Україні характеризуються стабільними

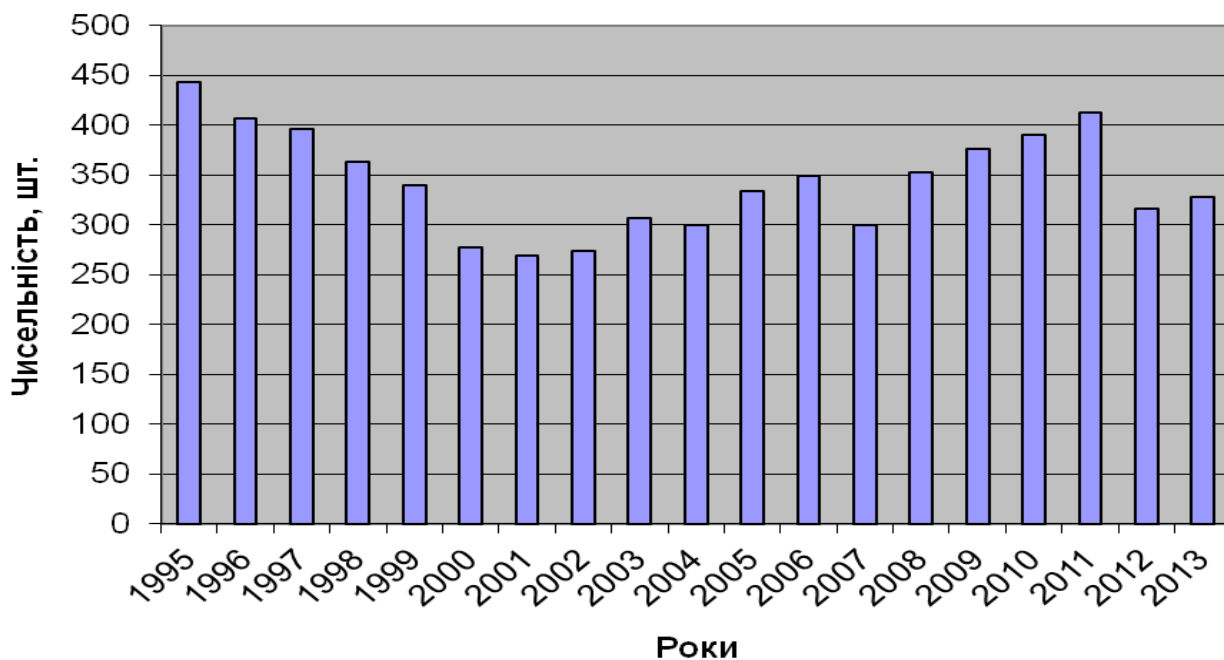
показниками чисельності, коли низький рівень народжуваності нівелюється незначними показниками природної смертності. У даному випадку простежуються прямі наслідки інбредного виродження, яке вимагає негайного оздоровлення генофонду за рахунок завозу неспоріднених плідників. Попри загальні негаразди, угруповання зубра у Вінницькій області демонструє прогресивні риси – збільшення чисельності, широкі переміщення, багатий спектр природних кормів тощо.

Проведено науково-дослідні роботи щодо визначення та картування важливих екокоридорів, які є шляхами міграції бурого ведмеда, індивідуальних ділянок перебування та барліг, розроблення відповідної електронної бази даних, розроблення та впровадження заходів щодо його збереження, в т. ч. інформаційно-просвітницьких: обліковано 222 особини бурого ведмеда.. Закартовано 85 структурних елементів: ділянок з кормовими стаціями та основними добовими переходами, виводкових ділянок та барлогів, шляхів розселення. Також визначені основні екокоридори (транскордонні та між осередками розмноження у суміжних областях України). Попередньо визначено 10 транскордонних екокоридорів: 7 з Польщею, 2 з Румунією та 1 зі Словаччиною. А також 5 екокоридорів між адміністративними областями Загалом, з виявлених екокоридорів та шляхів міграцій лише 28 % повністю або частково пролягають у межах об'єктів ПЗФ.

Визначено негативні для популяції фактори, головними з яких є: антропогенна трансформація середовища, зокрема фрагментація ареалу та наявність значного відсотку лісових монокультур, а також фактор турбування через рекреаційне навантаження. Визначено ділянки з високим ризиком конфлікту „людина-тварина“.

Чисельність ведмедя в Україні за 1995-2013 роки

Протягом 2008 - 2012 років виконувалася науково-дослідна робота щодо ведення державного кадастру рослинного світу України. Загалом до бази даних Державного кадастру рослинного світу України (БД ДКРСУ) занесено 4944 видів судинних рослин, 945 видів мохоподібних, 850 видів водоростей, 251 вид лишайників, 5918 видів грибів та 172 рідкісні рослинні угруповання. За результатами виконання роботи внесені в БД ДКРСУ нариси за видами рослин, занесених до 3-го видання ЧКУ та рослинних угрупованнях, занесених до ЗКУ, а також проаналізовано дані з інвазійних рослин та створено попередній список інвазійних таксонів для подальших поглиблених досліджень. Внесені в базу даних Кадастру Check List рослин та грибів. Крім цього, до БД ДКРСУ внесено, серед іншого, інформацію про найважливіші центри різноманітності, реліктовості та ендемізму у флорі України; інтегровано номенклатурно-таксономічні, хорологічні та екологічні відомості щодо рослин та грибів України; проведено цільові польові дослідження щодо окремих видів та рослинних угруповань в регіонах України.

У рамках ведення Державного кадастру тваринного світу розроблено базу даних пов'язану з ГІС, до якої вносяться дані щодо тваринного світу України. Враховуючи, що в країні близько 45 тис. видів тварин, та інформація про них, завдяки новим дослідженням, постійно поповнюється, наповнення бази даних, поки що, ведеться за певними пріоритетними напрямками, - види, які потребують охорони (Червона книга України, міжнародні "червоні" списки, списки природоохоронних конвенцій), мисливські види, чужородні інвазійні види тварин. Моніторинг чисельності, розселення та добування мисливських видів тварин проводився для 35 видів тварин, включаючи 7 видів птахів. По

кожному з видів представлено узагальнену інформацію по роках по всій Україні, у табличному та графічному вигляді.

Велися моніторингові програми поширення Махаона (*Papilio machaon* L.), Жука-оленя (*Lucanus cervus* L.), Пискульки (*Anser erythropus*), Білого лелеки (*Ciconia ciconia*), Лілії лісової (*Lilium martagon* L.)

Запроваджено функціонування Інформаційно-аналітичного центру державної системи моніторингу довкілля Мінприроди - об'єднуючої інформаційної складової державної системи моніторингу навколишнього середовища. Інформаційно-аналітичний центр забезпечує постійний автоматизований обмін інформацією з регіональними центрами моніторингу довкілля; ведення єдиного банку даних про стан навколишнього природного середовища на основі екологічної інформації, яка отримується від усіх суб'єктів державної системи моніторингу довкілля. Забезпечується ведення банків даних, за результатами аналізу інформації готуються інформаційні довідки та бюлетені про стан довкілля, що розміщуються на веб-сайті Мінприроди.

У січні 2010 року до Закону України "Про природно-заповідний фонд України" було внесено зміни, відповідно до яких, спеціальне використання природних ресурсів у межах природних заповідників здійснюється в межах ліміту на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду, затвердженого Мінприроди, а також на підставі дозволів, що видаються органом виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища Автономної Республіки Крим та територіальними органами центрального органу виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища. Слід відмітити, що до січня 2010 року використання природних ресурсів у межах природних заповідників, зокрема заготівля деревини під час проведення санітарних та інших природоохоронних рубок, здійснювалося без залучення Мінприроди до цього процесу. Таким чином, у результаті діяльності Мінприроди, обсяг заготівлі деревини у 2013 році (в межах лімітів) під час проведення санітарних та інших природоохоронних рубок у межах природних заповідників у порівнянні з 2009 роком знизився більше ніж у 20 разів і становить 5% від нього.

Питаннями збереження біорізноманіття лісових екосистем опосередковано опікується Державна цільова програма «Ліси України» на 2010-2015 роки, оскільки питання підвищення стійкості лісових екосистем є одним з основних завдань програми.

Крім того питання підвищення стійкості лісових екосистем та збереження біорізноманіття лісів є складовою частиною науково-дослідних робіт, які виконуються науково-дослідними установами Держлісагентства за рахунок коштів Державного бюджету.

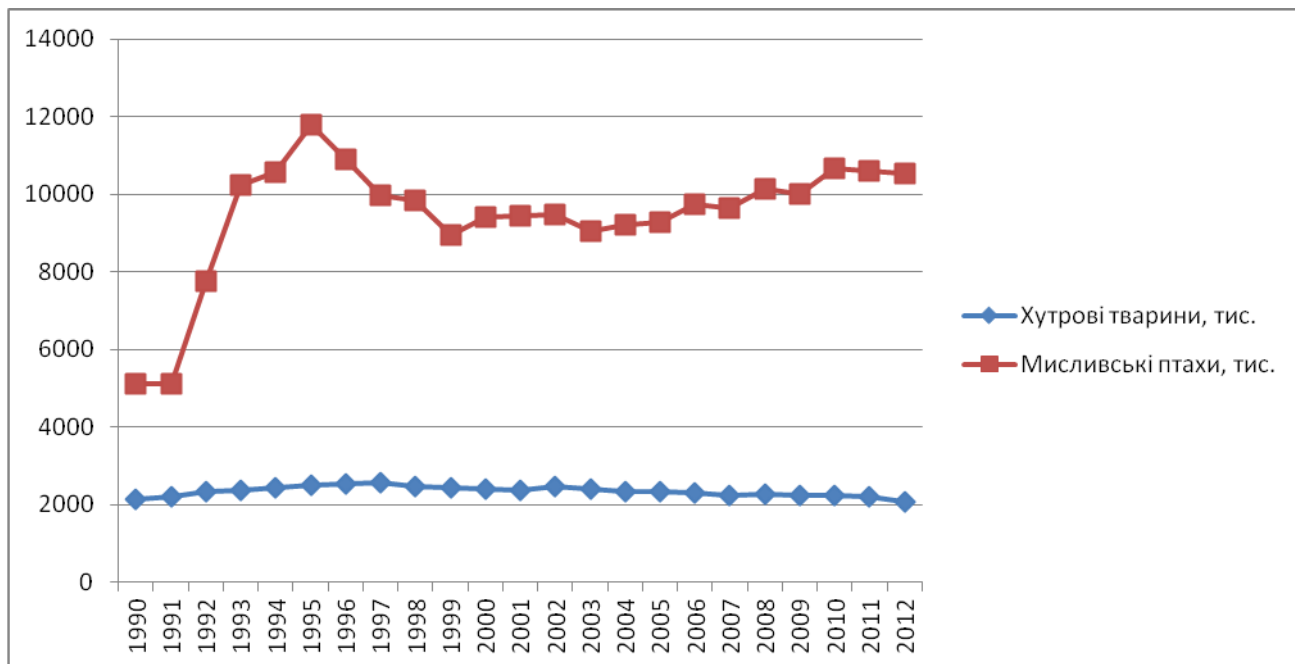
Останніми роками зростає частка лісництв, що упорядковуються у сталий спосіб. Наприклад, зросла чисельність мисливських видів тварин завдяки сталому веденню мисливського господарства у деяких областях (Донецька обл.), збільшується площа сертифікованих лісів (нині вона становить 1,209 млн. га або 12% площі лісових земель України). Загальна чисельність

копитних та хутрових мисливських тварин по Україні продовжує зменшуватись, кількість мисливських птахів коливається (див. табл. і графік).

Для поліпшення захисту та сталого використання біологічного різноманіття лісів, підтримування та збільшення лісового покриття, а також відновлення видів лісів Законом України від 16.10.2012 № 5432-VI ратифіковано Протокол про стале управління лісами до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат.

Науковими установами здійснюється вивчення питання щодо економічної оцінки біорізноманіття окремих екосистем, зокрема увагу приділено лісовим екосистемам.

Рік	Загальна кількість мисливських тварин, тис.		
	Копитні тварини	Хутрові тварини	Мисливські птахи
1990	254,6	2134,2	5098,0
1991	271,8	2194,9	5112,6
1992	270,8	2332,7	7767,7
1993	253,1	2360,2	10234,5
1994	244,9	2431,5	10581,4
1995	237,3	2497,7	11794,5
1996	219,4	2528,9	10888,8
1997	205,3	2554,0	9975,6
1998	192,3	2464,2	9828,0
1999	182,6	2422,3	8953,9
2000	177,8	2416,4	9417,5
2001	177,3	2379,3	9436,7
2002	179,7	2466,5	9485,2
2003	184,8	2412,0	9037,8
2004	187,6	2335,0	9201,7
2005	195,0	2348,4	9280,9
2006	197,1	2290,4	9753,8
2007	208,0	2224,7	9647,1
2008	218,1	2278,3	10139,7
2009	232,2	2245,6	10015,2
2010	239,0	2249,6	10672,9
2011	244,4	2189,2	10592,0
2012	239,6	2070,8	10523,5

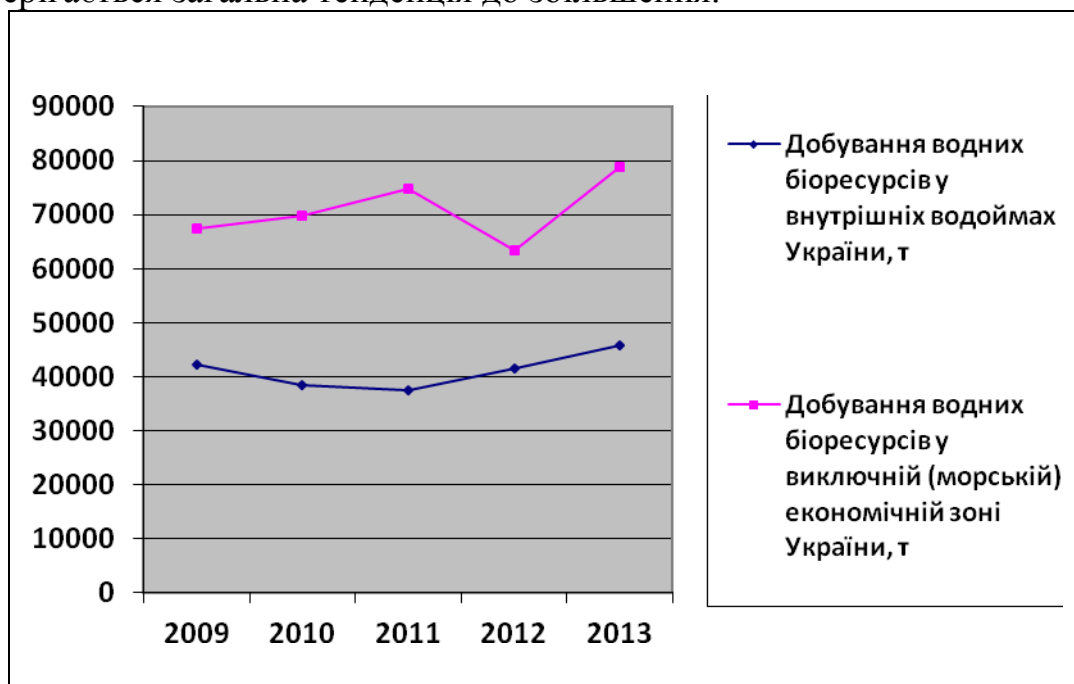

Чисельність мисливських птахів та мисливських хутрових тварин

На виконання Загальнодержавної програми розвитку рибного господарства України розроблена і виконується «Програма відтворення лососевих видів риб басейну річки Тиса в Закарпатській області».

Розроблено проект Національного плану дій щодо збереження, відновлення та сталого управління запасами осетрових видів риб та проект Інструкції з штучного відтворення чорноморського калкана, азовського калкана і камбали-глоси як основи для проектування та роботи спеціалізованих морських риборозплідників.

Добування водних біоресурсів в Україні коливається щороку, проте спостерігається загальна тенденція до збільшення.

Добування водних біоресурсів в Україні у 2009-2013 рр.

Розроблена система стабільності гідрологічного режиму на болотах в заплаві Прип'яті, біля с. Бірки Любешівського району – у місцях гніздування очеретянки прудкої, занесеної до Червоної книги України, Європейської Червоного списку, Червоного списку МСОП, та сінокосів для місцевих жителів за участю Українського товариства охорони птахів

Служба державної ветеринарної медицини проводиться ряд організаційно-господарських заходів щодо збереження тваринного світу: профілактика африканської чуми свиней, моніторинг інфекційних хвороб птахів, заплановано вакцинацію диких тварин від сказу у деяких прикордонних областях.

Для реалізації загальнодержавної системи раціональної експлуатації, моніторингу та збереження різноманіття генетичних ресурсів сільськогосподарських тварин в Україні проводиться комплекс робіт за науковою програмою «Збереження біологічного різноманіття та система роботи в малочисельних популяціях сільськогосподарських тварин та їх використання в селекційному процесі «Збереження генофонду».

Відповідно до нормативно-правових документів, цільових програм та в межах своїх повноважень державні органи і структури, такі як Міністерство аграрної політики і продовольства, Національна академія наук, Національна академія аграрних наук та ін. здійснюють реалізацію та контроль виконання тематики збереження достатнього рівня біорізноманіття сільськогосподарських тварин.

Охорона повітря, вод

В рамках цільових задач НПД одними з найбільш значущих позитивних заходів, спрямованих на охорону атмосферного повітря є будівництво об'їзних доріг у деяких областях України, що знижує об'єм викидів від пересувних джерел у містах.

Забезпечено прийняття Закону України «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року» від 24.05.2012 № 4836-VI. Ведеться робота зі створення систем інтегрованого управління водними ресурсами за басейновим принципом.

Розпочато розроблення навчального курсу з питань застосування принципу басейнового та інтегрованого управління водними ресурсами. Готуються пропозиції щодо проведення навчального курсу в рамках заходів ТАІЕХ.

Розроблено та впроваджено тематику з питань застосування принципу басейнового та інтегрованого управління водними ресурсами в окремі курси підвищення кваліфікації Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди та розроблено і впроваджено відповідний курс підвищення кваліфікації.

Держводагентством здійснюється робота з удосконалення структури управління водними ресурсами.

Протягом останніх років встановлено близько 40 тис. км прибережних захисних смуг. Держводагентством здійснюється робота з удосконалення структури управління водними ресурсами.

Мінрегіоном розроблено постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку державного обліку артезіанських свердловин, облаштування їх засобами вимірювання об'єму видобутих підземних вод».

Забезпечено прийняття постанови Кабінету Міністрів України від 03.09.2012 № 843 «Деякі питання заготівлі та утилізації відходів, що утворюються внаслідок втрати транспортними засобами своїх споживчих властивостей»;

Розроблено програмне забезпечення банку даних найкращих доступних технологій та методів керування, що застосовуються для зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин та парникових газів.

Відбувається постійне впровадження заходів щодо екологічної освіти, яка останніми роками набуває пріоритетного значення. Основними заходами просвіти громадськості та молоді на сьогодні є семінари, круглі столи, екологічні гуртки в школах та дитячих садках. Зростає кількість екологічних стежок на територіях природно-заповідного фонду.

Питання 8. Ефективність врахування тематики біорізноманіття у відповідних секторальних та міжсекторальних стратегіях, планах та програмах.

Питання збереження та раціонального використання біорізноманіття прямо чи опосередковано включено у секторальні нормативно-правові акти, направлені на економічний та соціальний розвиток країни.

Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберігати та використовувати його у сталий спосіб.

Питання просвітніх заходів відображено у ЗУ «Про ратифікацію Конвенції про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля», «Про тваринний світ», «Про екологічну мережу України», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд», а також у ЗУ «Про доступ до публічної інформації».

Мінприроди розробляється проект Концепції державної політики щодо освіти для збалансованого (сталого) розвитку та Стратегії освіти для збалансованого (сталого) розвитку.

До Типових навчальних планів 10 – 11 класів загальноосвітньої школи введено навчальний предмет «Екологія»; до навчальної програми «Біологія. 10 – 11 клас» включені теми «Пріони», «Генетично модифіковані організми», «Зміна властивостей організмів внаслідок змін навколишнього середовища»; до навчальної програми «Хімія. 11 клас» включені теми «Харчові добавки, Е-числа», «Поняття про хімічні засоби захисту рослин, їх вплив на довкілля», «Охорона довкілля від забруднень при переробці вуглеводної сировини та використанні продуктів переробки», «Охорона довкілля від промислових

відходів, що містять фенол»; до навчальної програми «Правознавство. 10 – 11 класи» включено «Екологічне законодавство України». Створено більше 20 навчальних програмних курсів за вибором та факультативів з різних навчальних предметів екологічного спрямування, навчальне обладнання «Україна. Екологічна ситуація», навчальні посібники «Зелений пакет для дітей» та «Зелений пакет для вчителя». Всі вони пройшли експертизу та отримали гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України» або схвалені для використання в загальноосвітніх заходах.

Цільова задача 2. До 2020 року питання цінності біорізноманіття інтегроване у національні та місцеві стратегії розвитку і зменшення бідності та процеси планування, де це можливо, у фінансові та звітні системи.

Проблеми збереження біорізноманіття (зрідка) та охорони навколишнього природного середовища (здебільшого) вирішуються в ряді міжсекторальних програмах та нормативних актах, зокрема у Транспортній стратегії України на період до 2020 року, Державній цільовій програмі «Ліси України» на 2010-2015 роки, Лісовому, Земельному та Водному кодексі; у ЗУ «Про туризм», Державній програмі розвитку промисловості на 2003-2011 року, Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, проекті Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2012 рік, Державній цільовій економічній програмі розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки, Концепції реформування та розвитку лісового господарства, Державній цільовій соціальній програмі подолання та запобігання бідності на період до 2015 року

Цільова задача 3. До 2020 року стимули, включаючи шкідливі субсидії знищено, відкладено або реформовано для мінімізації негативного впливу, та позитивні стимули для збереження і сталого використання розроблено та застосовано відповідно до Конвенції та інших міжнародних угод, враховуючи національні соціально-економічні умови.

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» та «Про природно-заповідний фонд» передбачено розроблення економічних механізмів стимулювання збереження та раціонального використання природних ресурсів.

Економічні заходи забезпечення охорони навколишнього природного середовища передбачають:

а) взаємозв'язок усієї управлінської, науково-технічної та господарської діяльності підприємств, установ та організацій з раціональним використанням природних ресурсів та ефективністю заходів по охороні навколишнього природного середовища на основі економічних важелів;

б) визначення джерел фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

в) встановлення лімітів використання природних ресурсів, скидів забруднюючих речовин у навколишнє природне середовище;

г) встановлення ставок екологічного податку;

д) надання підприємствам, установам і організаціям, а також громадянам податкових, кредитних та інших пільг при впровадженні ними маловідхідних, енерго- і ресурсозберігаючих технологій та нетрадиційних видів енергії, здійсненні інших ефективних заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;

е) відшкодування в установленому порядку збитків, завданих порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

З метою фінансування природоохоронних заходів та заходів, пов'язаних з раціональним використанням і збереженням природних ресурсів створено Державний фонд охорони навколишнього природного середовища.

З метою фінансування заходів щодо охорони навколишнього природного середовища згідно з законодавством України утворюються такі фонди: державний; республіканський АР Крим; місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища.

Республіканський фонд АР Крим та місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища утворюються у складі республіканського бюджету АРК та відповідного місцевого бюджету за місцем заподіяння екологічної шкоди за рахунок:

- зборів за забруднення навколишнього природного середовища;
- частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, згідно з чинним законодавством;
- цільових та інших добровільних внесків підприємств, установ, організацій та громадян.

ДФОНПС утворюється за рахунок:

- відрахувань з місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища, розмір яких визначається Верховною Радою України;
- добровільних внесків підприємств, установ, організацій, громадян та інших надходжень;
- частини зборів за використання природних ресурсів, розмір яких визначається Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України;
- частини грошових стягнень за шкоду, заподіяну порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища в результаті господарської та іншої діяльності, згідно з чинним законодавством.

Кошти місцевих республіканського АРК і ДФОНПС можуть використовуватись тільки для цільового фінансування природоохоронних та ресурсозберігаючих заходів, в тому числі наукових досліджень з цих питань, ведення державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також заходів для зниження впливу забруднення навколишнього природного середовища на здоров'я населення та стимулювання працівників спеціально уповноважених державних органів у галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів, крім осіб, які мають статус державних службовців, та громадських інспекторів з охорони

навколишнього природного середовища, що виявили порушення природоохоронного законодавства і вжили необхідних заходів для притягнення винних до відповідальності, запобігання порушенням природоохоронного законодавства.

У Транспортній стратегії, Водному кодексі та Державній цільовій економічній програмі енергоефективності передбачені стимули для запровадження ресурсозберігаючих технологій та використання альтернативних джерел енергії. У Державній цільовій програмі розвитку українського села до 2015 року включено питання розвитку органічного сільського господарства.

Цільова задача 4. До 2020 уряди, бізнес та заінтересовані сторони на всіх рівнях вжили заходів для досягнення або впровадили плани сталого виробництва і споживання та не допускали перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів.

Законом України «Про тваринний світ», Водним, Земельним та Лісовим кодексами передбачено раціональне використання природних ресурсів відповідно до екологічно безпечних та науково обґрунтованих лімітів, де це застосовується. Підписано ряд Меморандумів між КМУ, ОДА та великими підприємствами у сфері охорони навколишнього природного середовища. Великі компанії, що діють в Україні, мають у своїх бізнес-планах розділ про турботу про довкілля та впроваджують заходи з його збереження.

Наказом Мінпаливенерго від 20.04.2012 № №253 внесено зміни до додатку наказу Мінпаливенерго від 09.10.2008 №499 щодо реконструкції та модернізації теплоелектростанцій та теплоелектроцентралей у період до 2020 року. Відповідно до нього заплановано провести реконструкції не менше семи енергоблоків у рік, що забезпечить покращення ефективності їх роботи на 10-15%, що в свою чергу дозволить зменшити обсяги валових викидів забруднюючих речовин та парникових газів на 10-15 %.

З 2000 по 2012 рік в Україні спостерігається зменшення енергоемності ВВП на 36% або з 0,98 кг у.п./грн. до 0,621 кг у.п./грн.

Станом на 1 січня 2013 року в Україні встановлена потужність об'єктів відновлюваної енергетики, що працюють за «зеленим» тарифом становить 645,05 МВт, зокрема, у 2012 році було введено в експлуатацію 234,78 МВт встановленої потужності, із них:

- об'єкти вітроенергетики – 47,42 МВт;
- об'єкти сонячної енергетики – 183,338 МВт;
- об'єкти малої гідро-енергетики – 2,022 МВт;
- об'єкти біоенергетики – 2,0 МВт.

У 2012 році порівняно з 2010 роком встановлена потужність об'єктів електроенергетики, що працюють за «зеленим» тарифом зросла на 499,2 МВт, або в 4,4 рази, в тому числі потужність об'єктів вітроенергетики зросла на 117,3 МВт, сонячної енергетики – на 369 МВт, малої гідроенергетики – на 10,9 МВт, біоенергетики – на 2 МВт.

Об'єктами відновлюваної енергетики, що працюють за «зеленим» тарифом у 2012 році вироблено 780,7 млн.кВт*год. електро-енергії, що на 36 % більше ніж за 2 попередні роки.

Наказом Мінрегіону України від 13.07.2012 № 358 затверджено з наданням чинності з 01.11.2012 державні будівельні норми ДБН Б. 1.1-15:2012 «Склад та зміст генерального плану населеного пункту», у якому передбачено, що у розділі «Обґрунтування та пропозиції» генплану наводять пропозиції щодо охорони навколишнього природного середовища та визначають заходи щодо розвитку озелених територій загального користування, ландшафтно-рекреаційних територій.

У 2012 році порівняно з 2010 роком встановлена потужність об'єктів електроенергетики, що працюють за «зеленим» тарифом зросла на 499,2 МВт, або в 4,4 рази, в тому числі потужність об'єктів вітроенергетики зросла на 117,3 МВт, сонячної енергетики – на 369 МВт, малої гідроенергетики – на 10,9 МВт, біоенергетики – на 2 МВт; об'єктами відновлюваної енергетики, що працюють за «зеленим» тарифом, у 2012 році вироблено 780,7 млн.кВт*год. електроенергії, що на 36 % більше ніж за 2 попередні роки.

Цільова задача 5. До 2020 року рівень втрати природних середовищ існування, включаючи ліси, зменшився принаймні наполовину або, де це можливо, зведений практично до нуля, та деградація і фрагментація значно зменшені.

Проблема фрагментації середовищ існування, в основному, відображена в лісовому господарському секторі України – для її подолання передбачено підвищення рівня лісистості країни, заборону суцільних рубок на гірських схилах, охорона особливо цінних середовищ існування та включення їх у екомережу.

Для забезпечення неперервності екологічної мережі України та збереження біорізноманіття розроблено регіональні програми та схеми формування екомережі, програми охорони навколишнього природного середовища.

Сприяють забезпеченню невиснажливого використання, збереженню, відтворенню видів тваринного і рослинного світу, у тому числі занесених до Червоної книги України, прийнята постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.2012 № 1030 «Про розмір компенсації за незаконне добування, знищення або пошкодження видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України, а також за знищення чи погіршення середовища їх перебування (зростання)».

Цільова задача 6. До 2020 року регулювання та промисел всіх запасів риби, безхребетних видів та водних рослин здійснювалися у сталий спосіб, законно та із застосуванням екосистемного підходу для уникнення надмірного вилову; плани відновлення та заходи впроваджуються для всіх збіднених видів; рибальство не має значного негативного впливу на види, яким загрожує зникнення, на вразливі екосистеми; та вплив рибальства на запаси, види та екосистеми не перевищує безпечні екологічні ліміти.

Питання сталого використання природних ресурсів висвітлено у ЗУ «Про тваринний світ» та «Про охорону навколишнього природного середовища». Передбачено лімітування промислового використання водних живих ресурсів у ЗУ «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», Державній цільовій економічній програмі розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки, Водному кодексі, Державній програмі розвитку села тощо. Загальне положення щодо раціонального використання природних ресурсів існує у ЗУ «Про екологічну експертизу».

Цільова задача 7. До 2020 року території, зайняті під сільське господарство, аквакультуру та лісівництво управлялися у сталий спосіб, забезпечуючи збереження біорізноманіття.

Передбачено відповідні заходи у ЗУ «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», Державній цільовій економічній програмі розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки, Водному кодексі, Державній програмі розвитку села. Лісовий кодекс, Концепція реформування та розвитку лісового господарства і ЗУ «Про аквакультуру» передбачають ведення відповідної діяльності у максимально безпечний для навколишнього середовища спосіб.

Для припинення прояву деградаційних процесів та стабільного функціонування агроландшафтів здійснюються заходи щодо виведення з обороту деградованих земель (консервація), розроблення та впровадження сівозмін з урахуванням ґрунтозахисної здатності рослин, ґрунтозахисних та ресурсозберігаючих технологій, створення нових лісів та захисних лісових насаджень, розвиток заповідних територій та земель природоохоронного призначення.

Міністерство аграрної політики та продовольства України для забезпечення розвитку екомережі здійснює щороку заліснення на землях, придатних для лісорозведення.

Створено лабораторію моніторингу і сертифікації лісів для узгодження питання лісової сертифікації. Національною ініціативою FSC в Україні розроблено стандарт «Сертифікація системи ведення лісового господарства. Принципи, критерії та індикатори». Передбачається, що протягом наступних років робоча група з розроблення стандартів в Україні забезпечить гармонізацію тимчасових стандартів органів сертифікації, а також забезпечить його узгодження з новою версією стандарту FSC. В результаті в Україні має бути підготовлений єдиний стандарт лісоуправління

Цільова задача 8. До 2020 року забруднення навколишнього середовища, у тому числі від надлишку біогенних речовин, доведено до рівнів, які не наносять шкоди функціонуванню екосистем та біорізноманіття.

У всіх сферах господарської діяльності людини передбачено заходи щодо мінімізації їх шкідливого впливу на довкілля. Особливий наголос робиться на заходах щодо очищення води та повітря, щодо проектування, реконструкції та будівництва очисних споруд, у тому числі з модернізацією технології

знезараження стічних вод. За останні роки збільшилася кількість сміття, що перероблюється, здійснено ряд просвітніх кампаній щодо важливості мінімізації виробництва побутового сміття.

Обсяг використання водних ресурсів для цілей сільськогосподарської діяльності у 2012 р. склав 1919 млн. м³ проти 2818 млн. м³ у 2011 р.

Індекс забруднення атмосфери (ІЗА) у 2012 р. зменшився на 2,5 % по відношенню до рівня 2010 р., що свідчить про деяке поліпшення якості атмосферного повітря у містах України; індекс забруднення води (ІЗВ) у 2012 р. зменшився на 3,5 % по відношенню до рівня 2010 р., що також свідчить про деяке поліпшення якості води у водних об'єктах;

є позитивні зміни щодо зменшення вмісту діоксиду сірки у атмосферному повітрі на 5,6 % у 2012 р. по відношенню до її вмісту у 2012 р.; концентрації оксиду вуглеця, діоксиду азоту, оксиду азоту, сірководню, фенолу, аміаку, формальдегіду у атмосферному повітрі у 2012 р. були на рівні 2010 р.; концентрації фтористого водню, хлористого водню, бензапірену в атмосферному повітрі у 2012 р. зменшилися відповідно на 16,7 %, 14,3 % та 16,7 % до їх вмісту у 2010 р. Це свідчить про деяке поліпшення якості атмосферного повітря;

обсяг викидів забруднюючих речовин стаціонарними джерелами у 2012 р. збільшився на 4,9 % відповідно до викидів забруднюючих речовин у 2010 р.;

обсяг викидів забруднюючих речовин пересувними джерелами у 2012 р. зменшився на 2,4 % відповідно до викидів забруднюючих речовин пересувними джерелами у 2010 р.;

кількість проектів спільного провадження та проектів цільових екологічних (зелених) інвестицій у 2012 р. становило відповідно 276 і 1117 проектів; кількість проектів цільових «зелених» інвестицій збільшилося на 130 одиниць відповідно до 2011 р.;

обсяг інвестицій, зумовлений продажем одиниць установленної кількості викидів парникових газів, у 2012 р. збільшився на 113,9 млн. грн. відповідно до рівня інвестицій у 2011 р.;

вміст забруднюючих речовин у водних об'єктах України у 2012 р. у порівнянні з 2010 р. дещо зменшився. Так, у воді р. Дніпро (м. Запоріжжя) концентрація азоту амонійного, БСК₅, фосфатів зменшилася відповідно на 36,5 %, 11,5 % та 2,1 % ; по деяких інгредієнтах спостерігалось погіршення якості води: так, у воді р. Дніпро (м. Запоріжжя) по спостерігалось збільшення концентрації нітратів та нітритів відповідно на 22,7 % та 22.2 % в 2012 р. у порівнянні з концентрацією цих речовин 2010 р.;

використання води (м³/добу) у 2012 р. у порівнянні з 2010 р. збільшилося на 7 %;

обсяг скидання забруднюючих речовин (тис. тонн) та об'єм скидання стічних вод у 2012 р. зменшилися, відповідно, на 0,3 % та 0,7 % до рівня 2010 р.;

площа земель сільськогосподарського призначення у 2012 р. зменшилася на 9,86% у порівнянні з 2010 р.;

площа сільськогосподарських угідь, задіяних під вирощування різноманітної органічної продукції, складає більше 272 тис. гектарів, що становить близько 0,65% усіх сільгоспугідь України;

відносна частка ріллі в площі сільгоспугідь у 2012 р. у порівнянні з 2010 р збільшилася на 0,19 %, а відносна площа перелогів зменшилася на 0,14 %;

обсяг знешкодження накопичених за попередні роки непридатних пестицидів у 2012 р. збільшився на 256,5 % у порівнянні з 2010 р., що свідчить про значні успіхи у знешкодженні пестицидів

Цільова задача 9. До 2020 року інвазивні чужорідні види та шляхи їх поширення виявлені, визначено їх пріоритетність, пріоритетні види знаходяться під контролем або знищені, і вживаються заходи управління шляхами для запобігання їх введення та укорінення.

Питання контролю за розповсюдженням інвазивних видів відображено у сільськогосподарській діяльності (карантин рослин, риборозведення), аквакультури та лісовому господарстві. Передбачена екологічна експертиза діяльності, яка має на меті інтродукцію чужорідних видів флори та фауни.

Цільова задача 10. До 2015 року численні антропогенні навантаження на коралові рифи та інші вразливі екосистеми, що зазнали впливу від зміни клімату або підкислення океану, зведені до мінімуму, з тим щоб зберегти їх цілісність і функціонування.

Україна не має вразливих екосистем, які б зазнали настільки сильного впливу зміни клімату, щоб у зв'язку з цим потребувати зведення до мінімуму або зменшення антропогенного навантаження на них.

Найбільш вразливі екосистеми до зміни клімату в Україні – ліси. Відповідні положення щодо реагування на зміну клімату та вжиття заходів передбачені у Концепції реформування лісового господарства України. Загальні положення стосовно охорони лісів викладено у нормативно-правових актах, згаданих вище.

Цільова задача 11. До 2020 року принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод та 10% прибережених і морських територій, особливо території, цінні для біорізноманіття та екосистемних послуг, зберігаються завдяки встановленню екологічно репрезентативної і добре поєднаної системи природоохоронних територій та іншим заходам щодо збереження, та інтегровані у ширші морські та наземні ландшафти

Закони України «Про екологічну мережу» та «Про природно-заповідний фонд» направлені на виконання Цільової задачі 11. Здійснюються заходи щодо збільшення площ екомережі відповідно до Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі на 2000-2015 роки». Станом на 01.01.2014 площа земельних угідь складових екомережі становить 23029,3 тис.га (або 38,15%). Площа природно-заповідного фонду за період з 2009 по 2013 рік зросла на 382,9 тис. гектарів і станом на 01.01.2013 має в своєму

складі 8028 територій та об'єктів загальною (фактичною) площею 3650,9 тис. га в межах території України і 402,5 тис. га в межах акваторії Чорного моря.

Відношення площі ПЗФ до площі держави становить 6,05 % від території країни. Ведеться робота щодо заповідання близько 450 тис. гектарів особливо цінних земель.

Заходи щодо природно-заповідних територій також передбачено у нормативно-правових актах стосовно управління лісами та водними ресурсами.

Цільова задача 12 До 2020 року припинено зникнення відомих видів, яким загрожує знищення, їх природоохоронний статус, особливо тих, чисельність яких зменшується, поліпшено та підтримано.

Україна відрізняється розвиненим законодавством стосовно охорони тваринного та рослинного світу. Також положення та заходи щодо їх охорони містяться в нормативно-правових та програмних документах суміжних секторів (лісівництва, рибальства, аквакультури тощо).

Цільова задача 13. До 2012 року генетичне різноманіття культурних рослин та одомашнених тварин і диких родичів, у тому числі інших соціально-економічно, а також культурно цінних видів, зберігається; стратегії розроблено та впроваджено для мінімізації генетичної ерозії і збереження їх генетичного різноманіття.

Збереження генетичного біорізноманіття передбачене у законодавстві щодо тваринного світу, тваринництва та лісового господарства. Ведуться роботи щодо збільшення генетичного різноманіття лісів, племінного різноманіття тварин та різноманіття сортів рослин.

Цільова задача 14. До 2020 екосистеми, які забезпечують основні послуги, включаючи послуги, пов'язані з водою, і роблять внесок у здоров'я, благополуччя і добробут, будуть відновлені і захищені, з урахуванням потреб жінок, корінних і місцевих громад, і бідних та вразливих.

Питанню збереженню та раціональному використанню екосистем приділено увагу майже у всіх секторальних актах щодо охорони навколишнього природного середовища, тваринного і рослинного світу, екомережі тощо. Управління водними ресурсами знайшло своє відображення у програмних документах стосовно використання ресурсів р. Дніпро.

Цільова задача 15. До 2020 року підвищені стійкість екосистем і внесок біорізноманіття до накопичення вуглецю, шляхом збереження та відновлення, включаючи відновлення принаймні 15 відсотків деградованих екосистем, сприяючи тим самим пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до неї, а також боротьби з опустелюванням.

Ведуться роботи з консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель, рекультивації порушених земель. Відповідні положення передбачено у Земельному кодексі та ряді підзаконних нормативних актів. Здійснюється також відновлення лісів відповідно до положень Лісового кодексу.

Цільова задача 16. До 2020 року Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання набрав чинності та функціонує відповідно до національного законодавства.

Від імені України підписано Нагойський протокол 2011 року. Наразі вирішується питання щодо ратифікації Нагойського протоколу та інтеграції його положень у законодавче поле України.

Цільова задача 17. До 2015 року кожна Сторона розробила, прийняла як інструмент політики та розпочала впроваджувати ефективні та оновлені спільні стратегії та плани дій з біорізноманіття.

На виконання Стратегії державної екологічної політики розроблено та виконується Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки. У НПД частково відображено Цільові задачі Аїті відповідно до національних пріоритетів.

Цільова задача 18. До 2020 року традиційні знання, нововведення і практики корінних і місцевих громад, що мають значення для збереження і сталого використання біорізноманіття, і їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів, враховуються, відповідно до національного законодавства та відповідних міжнародних зобов'язань, і повністю інтегровані і відображені в реалізації Конвенції шляхом повної і ефективної участі корінних і місцевих громад, на всіх відповідних рівнях.

Традиційне землекористування, лісокористування та водокористування у зоні антропогенних ландшафтів передбачено у законодавстві щодо природоохоронних територій, згідно з яким дозволяється збір лікарських рослин, квітів, ягід, плодів, грибів та інших харчових продуктів для задоволення власних потреб.

Цільова задача 19. До 2020 року удосконалені, широко розповсюджуються, передаються та застосовуються знання, наукова база та технології, що відносяться до біорізноманіття, його цінності, функціонування, статусу, тенденцій та наслідків його втрати.

Наукова діяльність передбачена практично в усіх секторальних програмних документах. Міжсекторальна взаємодія щодо збереження біорізноманіття у сфері наукових розробок розвинута дуже слабо.

Цільова задача 20. До 2020 року повинна істотно зрости, у порівнянні з нинішніми рівнями, мобілізація фінансових ресурсів для ефективної реалізації Стратегічного плану з усіх джерел, і відповідно до консолідованого і узгодженого процесу в Стратегії мобілізації ресурсів. Ця цільова задача буде предметом змін відповідно до оцінки потреб у ресурсах, які повинні бути розроблені і представлені Сторонами.

Усвідомлення цінності біорізноманіття поступово відображається у фінансових системах, зростає кількість проектів міжнародної технічної допомоги, направлених на збереження та раціональне використання

біорізноманіття. Проте, включення питань біорізноманіття у фінансові потоки йде занадто повільно відносно темпів його втрати.

Питання 9. Повнота реалізації стратегій та планів дій щодо біорізноманіття.

На заходи Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі України протягом 2009-2012 років було передбачено з Державного бюджету (у т.ч. Державного фонду охорони навколишнього природного середовища – 96%) близько 27,1 млн.грн, фактично профінансовано близько 15 млн.грн. Виходячи зі співвідношення кількості запланованих та виконаних науково-дослідних робіт, передбачених напрямками Програми, відсоток виконання становив близько 56%.

На виконання завдань Цілі 5 Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки Національним планом дій з охорони навколишнього природного середовища (затверджено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 № 577) передбачено виконання 43 природоохоронних заходів за рахунок Державного бюджету та секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу у сумі 330,2 млн. грн., з них 21 захід за рахунок ДФОНПС у сумі 289,3 млн. грн. Протягом 2011-2012 років планувалося виконати 31 природоохоронний захід за рахунок ДФОНПС на загальну суму 81,8 млн. грн. Із запланованих до виконання за цей період виконувалося близько 53%.

Частина III. Результати впровадження Цільових задач Аїті і внесок у досягнення відповідних цільових задач Цілей розвитку тисячоліття на 2015 рік.

Питання 10. Результати впровадження Стратегічного плану з біорізноманіття на 2011-2020 роки та Цільових задач Аїті.

Цільова задача 1. До 2020 року люди обізнані про цінність біорізноманіття та про кроки, які вони можуть здійснити для того, щоб зберігати та використовувати його у сталий спосіб.

Видано Національну доповідь про стан формування національної екомережі за 2006-2010 роки. Щороку видається Нацдоповідь про стан навколишнього природного середовища, яка містить розділ присвячений збереженню біо- та ландшафтного різноманіття. Розпочато розробку навчального курсу з питань застосування принципу басейнового та інтегрованого управління водними ресурсами. Готуються пропозиції щодо проведення навчального курсу в рамках заходів ТАІЕХ.

Розроблено та впроваджено тематику з питань застосування принципу басейнового та інтегрованого управління водними ресурсами в окремі курси підвищення кваліфікації Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Мінприроди та розроблено і впроваджено відповідний курс підвищення кваліфікації.

Всі установи природно-заповідного фонду здійснюють на постійній основі інформаційно-просвітницькі заходи, спрямовані на підтримку населенням створення і розширення територій та об'єктів природно-

заповідного фонду, проводять різноманітні акції до екологічних дат та свят, зокрема масштабними акціями відзначаються Всесвітній День охорони навколишнього природного середовища, День довкілля, День землі, День води, Європейський день парків, Міжнародний День біорізноманіття, Всесвітній день охорони водно-болотних угідь, Всесвітній День туризму, також майже всіма установами проводяться акції «Зустріч птахів», «Первоцвіт», «Збережемо ялинку», «Івана Купала», «Водохреща» тощо. На веб-порталі Мінприроди оприлюднювалися інформаційні матеріали щодо створення і розширення територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Мінприроди розроблено проект Методики про встановлення технологічних нормативів відведення дощових стічних вод у водні об'єкти.

Проведені щорічні Всеукраїнський конкурс «До чистих джерел» та Міжнародний водний форум «AQUA-UKRAINE», завданням якого є впровадження в Україні енергоефективних технологій, створення сприятливого інвестиційного клімату в галузі водного господарства, підвищення рівня громадської відповідальності з метою запобігання забрудненню водних ресурсів.

Цільова задача 2. До 2020 року питання цінності біорізноманіття інтегроване у національні та місцеві стратегії розвитку і зменшення бідності та процеси планування, де це можливо, у фінансові та звітні системи.

Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року (постанова КМУ від 06.08.2014 № 385) передбачає низку заходів щодо раціонального використання природно-ресурсного потенціалу та збереження культурної та природної спадщини регіонів:

збереження в регіонах біологічного та ландшафтного різноманіття, відтворення природних комплексів, земельних та водних ресурсів, формування національної екомережі;

раціональне використання рекреаційних ресурсів територій та об'єктів природно-заповідного фонду для формування економічного середовища та розвитку сфери зайнятості населення в регіонах;

розвиток економічних механізмів стимулювання регіонів щодо розвитку природно-заповідного фонду України;

підвищення рівня обізнаності населення щодо цінностей територій та об'єктів природно-заповідного фонду і залучення населення до управління ними;

створення умов для забезпечення в регіонах збереження самотньої народної культури, звичаїв, традицій, обрядів, у тому числі національних меншин;

розвиток різноманітних видів “зеленого” туризму в межах територій природно-заповідного фонду України та в прилеглих населених пунктах».

Науковими установами здійснюється вивчення питання щодо економічної оцінки біорізноманіття окремих екосистем, зокрема найбільшу увагу приділено лісовим екосистемам.

В Україні останні 10 років почали проводити дослідження щодо оцінки екологічних послуг природоохоронних територій. Для українських природоохоронних об'єктів проводили переважно оцінку вартості від існування, використовуючи інструменти непрямой оцінки на основі опитування населення про їх бажання платити або надаючи рангову оцінку природним ресурсам ПТ, щоб показати її цінність для заповідання або для розвитку туристичного потенціалу. Наприклад, було проведено оцінку екотуристичного потенціалу Шацького національного природного парку на основі визначення природно-ресурсних та соціо-економічних показників цінності даної території; проведено оцінку вартості від існування для НПП «Сколівських Бескидів» за методом умовного оцінювання; економічна оцінка екологічних послуг також була проведена для РЛП «Нижньоворсклянський» – природоохоронної території (ПТ) місцевого значення, що знаходиться у пониззі р. Ворскла Полтавської області

Цільова задача 3. До 2020 року стимули, включаючи шкідливі субсидії знищено, відкладено або реформовано для мінімізації негативного впливу, та позитивні стимули для збереження і сталого використання розроблено та застосовано відповідно до Конвенції та інших міжнародних угод, враховуючи національні соціально-економічні умови.

Заходи із стимулювання впровадження інноваційних проектів, енергоефективних і ресурсозберігаючих технологій, маловідходних, безвідходних та екологічно безпечних технологічних процесів передбачені проектах Концепції та Стратегії впровадження в Україні більш чистого виробництва, Концепції державної політики розвитку «зеленої економіки»

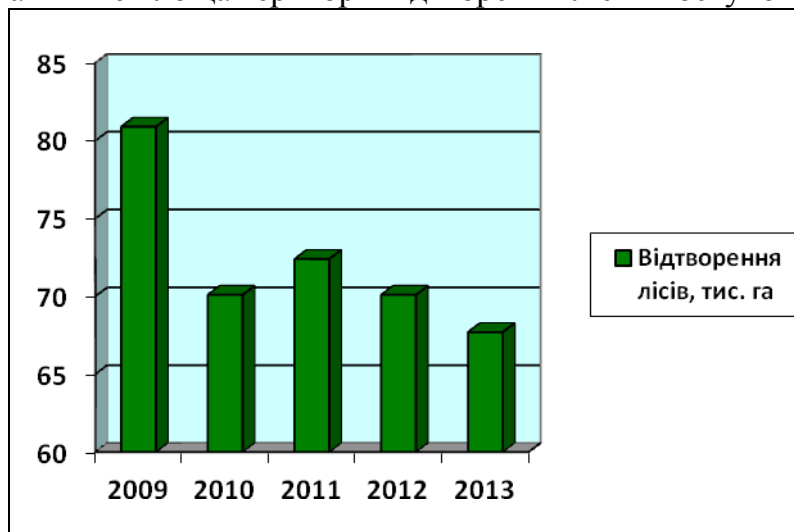
Цільова задача 4. До 2020 уряди, бізнес та заінтересовані сторони на всіх рівнях вжили заходів для досягнення або впровадили плани сталого виробництва і споживання та не допускали перевищення екологічно безпечних лімітів використання природних ресурсів.

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства розробило проект Закону України «Про Технічний регламент будинків, будівель, споруд, лінійних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури та будівельних виробів».

Здійснювалося удосконалення нормативно-правової бази щодо закріплення економічних санкцій до суб'єктів господарювання у разі порушення законодавства з охорони НПС, зокрема прийнято постанови Кабінету Міністрів України від 24.06.2013 № 541 «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд»; від 21.11.2011 №1209 «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів»

Цільова задача 5. До 2020 року рівень втрати природних середовищ існування, включаючи ліси, зменшився принаймні наполовину або, де це можливо, зведений практично до нуля, та деградація і фрагментація значно зменшені.

Обсяг відтворення лісів в Україні у 2013 році становив 67,7 тис га. Як видно з графіка нижче площа території відтворених лісів поступово зменшується.

Відтворення лісів в Україні у 2009-2013 рр.

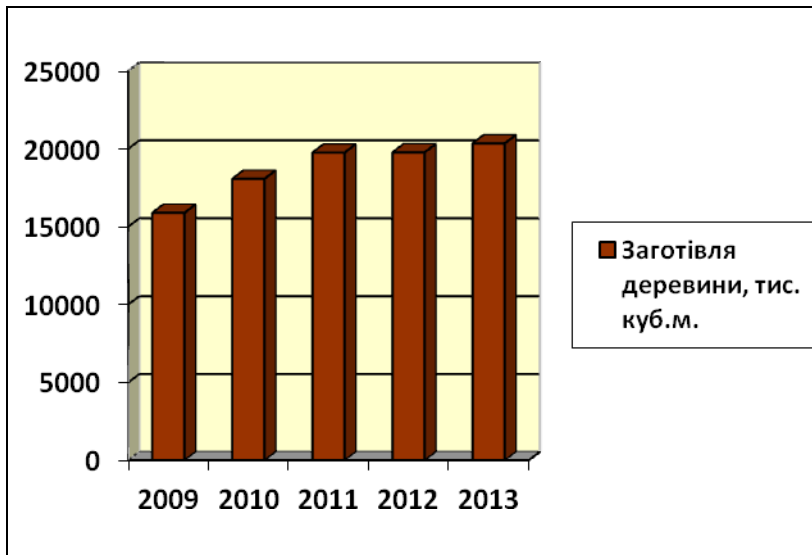
У 2012 році в Україні було переведено у вкриту лісом площу 63629 га, з них 14932 га (23,5%) – від природного поновлення. Створення високопродуктивних і довговічних лісонасаджень забезпечується постійною лісонасінневою базою, в якій налічується 4,2 тис. шт. плюсових дерев, 2.1 тис. га плюсових насаджень, 15,5 тис. га постійних лісонасінних ділянок, 1 тис. га постійних лісонасінних плантацій, 22 тис. га генетичних резерватів.

Загальний запас деревини в лісових насадженнях України 2102 млн. м³, в т.ч. в лісах системи Держлісагентства – 1512 млн. м³.

Обсяги використання деревних ресурсів забезпечують безперервність виконання лісами еколого-економічних функцій. За рахунок використання лісових ресурсів лісове господарство отримує власні кошти для фінансування заходів з підвищення продуктивності, поліпшення якісного складу лісів, їх охорони, захисту і відтворення (державою за останні роки фінансується до 30% від загальних витрат на ведення лісового господарства).

Заготівля деревини проводилася при рубках головного користування, при здійсненні заходів з формування і оздоровлення лісів та інших рубок. Лімітом заготівлі деревини в порядку рубок головного користування є розрахункова лісосіка, яка затверджується з врахуванням принципів безперервності та не виснажливості використання лісових ресурсів і забезпечує екологічно збалансоване лісокористування

Обсяг заготівлі ліквідної деревини від усіх видів рубок в Україні становив 17,5 млн. м³ (в лісах Держлісагентства – 13,9 млн. м³), в т.ч. від рубок головного користування – 7,8 млн. м³, або 44,4% від загального обсягу заготівлі, (у Держлісагентстві – 6,6 млн. м³).

Заготівля деревини в Україні за 2009-2013 рр.

Обсяги лісокористування від рубок головного користування не перевищують розрахункову лісосіку, яка забезпечує екологічно збалансоване лісокористування (в Україні – 8,8 млн. м³, у Держлісагентстві – 6,9 млн. м³).

Загальний щорічний приріст деревини в лісах Держлісагентства – 24,6 млн. м³, використання приросту у 2012 р. за даним Держлісагентства склало 64%.

Цільова задача 6. До 2020 року регулювання та промисел всіх запасів риби, безхребетних видів та водних рослин здійснювалися у сталий спосіб, законно та із застосуванням екосистемного підходу для уникнення надмірного вилову; плани відновлення та заходи впроваджуються для всіх збіднених видів; рибальство не має значного негативного впливу на види, яким загрожує зникнення, на вразливі екосистеми; та вплив рибальства на запаси, види та екосистеми не перевищує безпечні екологічні ліміти.

На сьогодні видача дозвільних документів на використання природних ресурсів здійснюється на основі науково обґрунтованих нормативів, лімітів, матеріалів лісовпорядкування.

Цільова задача 7. До 2020 року території, зайняті під сільське господарство, аквакультуру та лісівництво управлялися у сталий спосіб, забезпечуючи збереження біорізноманіття.

Міністерство аграрної політики та продовольства України для забезпечення розвитку екомережі шляхом збільшення площі лісів, підпорядковані державні лісогосподарські підприємства прийняли 103,5 тис. га земель придатних для лісорозведення (в т.ч. оформлено правостановлюючих документів на площу – 29,3 тис. га), залісення яких буде здійснюватись у наступні роки.

Для припинення прояву деградаційних процесів та стабільного функціонування агроландшафтів здійснюються заходи щодо виведення з обороту деградованих земель, розроблення та впровадження сівозмін з урахуванням ґрунтозахисної здатності рослин, ґрунтозахисних та ресурсозберігаючих технологій, створення нових лісів та захисних лісових

насаджень, розвиток заповідних територій та земель природоохоронного призначення.

За ініціативи Мінагрополітики та Держземагентства прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 02.10.2013 № 725 «Про внесення змін до Порядку розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь».

Постановою Кабінету Міністрів України затверджено Порядок розроблення проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь - розробляються з метою організації сільськогосподарського виробництва і впорядкування сільськогосподарських угідь у межах землеволодінь та землекористувань для ефективного ведення сільськогосподарського виробництва, забезпечення раціонального використання та охорони земель, створення сприятливого екологічного середовища і покращення природних ландшафтів.

Для узгодження питання лісової сертифікації в системі Держлісагентства у складі Українського науково-дослідного інституту лісового господарства та агролісомеліорації утворено лабораторію моніторингу і сертифікації лісів.

Національною ініціативою FSC в Україні розроблено стандарт СОУ 02.0-33692178-001:2008 «Сертифікація системи ведення лісового господарства. Принципи, критерії та індикатори».

Українським науково-дослідним інститутом лісового господарства та агролісомеліорації (УкрНДІЛГА) розроблені та подані на розгляд Науково-технічній раді Держлісагентства «Основні принципи організації та ведення господарства з плантаційного лісовирощування (тимчасові методичні вказівки)»

Держземагентство та його територіальні органи в межах повноважень проводять роз'яснювальну роботу серед власників і користувачів земельних ділянок щодо необхідності розробки проектів землеустрою, що забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь. Так, за період 2011 – 2013 років проведено 3920 нарад, семінарів, конференцій з товаровиробниками, опубліковано 3843 статей в ЗМІ та мережі інтернет.

Для підвищення ефективності державного регулювання у сфері земельних відносин та удосконалення проведення консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель видано наказ Мінагрополітики від 26.04.2013 № 283 «Про затвердження Порядку консервації земель», зареєстрований в Мін'юсті 24.05.2013 за №810/23342.

Основними напрямками діяльності у сфері збалансованого розвитку агроєкосистем згідно з Концепцією збалансованого (сталого) розвитку агроєкосистем в Україні на період до 2025 року", об'єктивно визначені наступні необхідні заходи:

- Збільшити частку сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) відповідно до науково обґрунтованих показників, які мають розроблятися з урахуванням регіональних та місцевих особливостей;

- Зменшити площі орних земель до 37-41% території країни шляхом

виведення з ріллі схилів крутизною понад 3 градуси, земель водоохоронних зон, деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених сільськогосподарських угідь;

- Розширити площі полезахисних лісових смуг та інших захисних насаджень відповідно до науково обґрунтованих показників, які мають розроблятися з урахуванням регіональних та місцевих особливостей;

- Створити нові та розширити площі існуючих територій та об'єктів природно"заповідного фонду в межах сільськогосподарських угідь;

Створити умови для забезпечення неперервності природних ділянок в межах сільськогосподарських угідь

Цільова задача 8. До 2020 року забруднення навколишнього середовища, у тому числі від надлишку біогенних речовин, доведено до рівнів, які не наносять шкоди функціонуванню екосистем та біорізноманіття.

У 9-ти областях за рахунок місцевих фондів охорони навколишнього природного середовища здійснювалися заходи щодо проектування, реконструкції та будівництво очисних споруд, у тому числі з модернізацією технології знезараження стічних вод;

для забезпечення нормативної очистки стічних вод, які скидаються до поверхневих водних об'єктів області.

Відповідно до Концепції Загальнодержавної програми розвитку та реконструкції централізованих систем водовідведення населених пунктів України на 2012-2020 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 22.08.2011 № 1004-р, Мінрегіоном розроблено проект Закону України «Про Загальнодержавну програму розвитку та реконструкції систем централізованого водовідведення населених пунктів України на період до 2020 року», яким передбачено заходи з реконструкції та нового будівництва каналізаційних очисних споруд.

Прийнято Закон України «Про затвердження Загальнодержавної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року» спрямований на забезпечення реалізації державної політики щодо збереження і відтворення водних ресурсів на засадах сталого розвитку водогосподарського комплексу, впровадження інтегрованого управління водними ресурсами і адаптації водного законодавства до законодавства ЄС

Держстатслужбою щорічно здійснюється інвентаризація звітно-статистичної документації, необхідної для проведення державних статистичних спостережень. У 2012 році удосконалені форми державних статистичних спостережень зі статистики мисливства, лісового господарства та охорони навколишнього природного середовища.

Цільова задача 9. До 2020 року інвазивні чужорідні види та шляхи їх поширення виявлені, визначено їх пріоритетність, пріоритетні види знаходяться під контролем або знищені, і вживаються заходи управління шляхами для запобігання їх введення та укорінення.

У 2011-2013 роках тривали дослідження щодо інвазивних видів в Україні, в основному рослин.

Видовий склад чужорідних судинних рослин, таксономічна та типологічна структури антропофітів були досліджені в Україні в цілому, та в окремих адміністративних районах. Характеристики цієї компоненти флори були вивчені в основних типах її антропої трансформації. Відповідно до світової та європейської стратегій щодо інвазивних видів був запропонований проект Національної стратегії щодо інвазивних видів.

Згідно з результатами недавніх досліджень вчених в Україні налічується 830 видів рослин, які вважаються чужорідними для країни. Близько 85 адвентивних видів рослин – рослини з високим інвазивним потенціалом. Інформація про інвазивні види рослин була передана проекту DAISIE (Delivering Alien Invasive Species In Europe).

Рекомендації щодо прогнозування, запобігання, обмеження або контролю фітоінвазій були розроблені і опубліковані в Національній доповіді про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2011 році (опублікована в 2012 році, яка доступна за посиланням <http://www.menr.gov.ua/media/files/NacDopovid2011.pdf>).

Декілька публікацій у засобах масової інформації, включаючи Інтернет, привертають увагу широкої громадськості до проблем з інвазивними видами, особливо у випадку найбільш небезпечних видів. Наприклад, у статті на <http://zik.ua/ua/news/2012/06/26/355743> (2012) наведені детальний опис борщівника Сосновського, його небезпека для людей і заходи контролю у Львівській області. Передбачалося розробити місцеву програму для контролю виду.

Цільова задача 10. До 2015 року численні антропогенні навантаження на коралові рифи та інші вразливі екосистеми, що зазнали впливу від зміни клімату або підкислення океану, зведені до мінімуму, з тим щоб зберегти їх цілісність і функціонування.

Україна не має вразливих екосистем, які б зазнали настільки сильного впливу зміни клімату, щоб у зв'язку з цим потребувати зведення до мінімуму або зменшення антропогенного навантаження на них.

Найбільш вразливі екосистеми до зміни клімату в Україні – ліси. Відповідні положення щодо реагування на зміну клімату та вжиття заходів передбачені у Концепції реформування лісового господарства України. Загальні положення стосовно охорони лісів викладено у нормативно-правових актах, згаданих вище.

Цільова задача 11. До 2020 року принаймні 17% наземних екосистем і екосистем внутрішніх вод та 10% прибережених і морських територій, особливо території, цінні для біорізноманіття та екосистемних послуг, зберігаються завдяки встановленню екологічно репрезентативної і добре поєднаної системи природоохоронних територій та іншим заходам щодо збереження, та інтегровані у ширші морські та наземні ландшафти

Здійснюються заходи щодо збільшення площ екомережі відповідно до Загальнодержавної програми формування національної екологічної мережі на 2000-2015 роки

Площа природно-заповідного фонду за період з 2009 по 2013 рік зросла на 382,9 тис. гектарів і станом на 01.01.2013 має в своєму складі 8028 територій та об'єктів загальною (фактичною) площею 3650,9 тис. га в межах території України і 402,5 тис. га в межах акваторії Чорного моря.

Підготовлено список національних природних парків і заповідників, що пропонується створити, а також показники розвитку природно-заповідного фонду в регіонах, що погоджено обласними державними адміністраціями

Виконуються НДР щодо створення Дністровського, Південно-Українського, Сіверсько-Донецького, Бузького, Галицько-Слобожанського екокоридорів

У рамках реалізації Спільної програми Ради Європи та Європейського Союзу «Підтримка в реалізації Програми розвитку природно-заповідних територій Конвенції про біологічне різноманіття у країнах східного регіону Європейської політики сусідства та Росії: продовження реалізації принципів програми ЄС «Natura-2000» у рамках Смарагдової мережі», участь в якій від України брала Благодійна організація «Інтерекоцентр», підготовлено інформаційні бази даних щодо 151 потенційного об'єкта Смарагдової мережі Європи.

Постійний комітет Бернської конвенції на своїй 32-ій нараді 30 листопада 2012 року підтримав пропозиції нашої держави і надав 151 об'єкту України статус об'єктів-кандидатів Смарагдової мережі Європи.

Надалі в рамках розвитку Смарагдової мережі Європи планується здійснити експертну оцінку підготовлених інформаційних баз даних щодо зазначених в таблиці об'єктів з метою з'ясування їх відповідності та достатності для збереження рідкісних видів флори і фауни та природних середовищ (оселищ), що визначені у резолюціях Постійного комітету Бернської конвенції № 4 (1996) та № 6 (1998).

Прийнята Державна цільова економічна програма розвитку автомобільних доріг загального користування на 2013-2018 роки, яка передбачає «облаштування шляхів міграції тварин для їх збереження формування комережі та забезпечення дотримання режиму, охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду»

Цільова задача 12. До 2020 року припинено зникнення відомих видів, яким загрожує знищення, їх природоохоронний статус, особливо тих, чисельність яких зменшується, поліпшено та підтримано.

Виконується ряд науково-дослідних робіт щодо удосконалення механізму збору інформації про види тваринного світу, занесених до Червоної книги України, включаючи дослідження стану видів та їх збереження в природному середовищі; проведення таксономічних, популяційних, еколого-ценотичних та ареалогічних досліджень видів рослинного світу, занесених до Червоної книги України, з метою їх збереження в природному середовищі.

Виконано роботи щодо спорудження реабілітаційного центру для утримання бурого ведмеда на території НПП «Синевир». На сьогодні на території центру утримується 11 ведмедів.

Видано наказ Мінприроди «Про тимчасову заборону спеціального використання китоподібних Чорного та Азовського морів».

Видано наказ Мінприроди від 06.12.2012 № 622 «Про затвердження Правил і норм утримання дельфінів в умовах неволі». Скасовано державну реєстрацію фосфіду цинку.

Держлісагентство і його територіальні органи разом з органами МВС, Мінприроди, Держекоінспекції України та користувачами мисливських угідь здійснювали рейдові патрулювання для охорони державного мисливського фонду під час міграції диких перелітних птахів.

Цільова задача 13. До 2012 року генетичне різноманіття культурних рослин та одомашнених тварин і диких родичів, у тому числі інших соціально-економічно, а також культурно цінних видів, зберігається; стратегії розроблено та впроваджено для мінімізації генетичної ерозії і збереження їх генетичного різноманіття.

Збереження генетичного біорізноманіття передбачене у законодавстві щодо тваринного світу, тваринництва та лісового господарства. Ведуться роботи щодо збільшення генетичного різноманіття лісів, племінного різноманіття тварин та сортів рослин.

Цільова задача 14. До 2020 екосистеми, які забезпечують основні послуги, включаючи послуги, пов'язані з водою, і роблять внесок у здоров'я, благополуччя і добробут, будуть відновлені і захищені, з урахуванням потреб жінок, корінних і місцевих громад, і бідних та вразливих.

Питанню збереженню та раціональному використанню екосистем приділено увагу майже у всіх секторальних актах щодо охорони навколишнього природного середовища, тваринного і рослинного світу, екомережі тощо. Управління водними ресурсами знайшло своє відображення у програмних документах стосовно використання ресурсів р. Дніпро.

Станом на 2012 рік тільки 5% від загальної протяжності автомобільних доріг обладнані системою поверхневого водовідведення та очищення

Цільова задача 15. До 2020 року підвищені стійкість екосистем і внесок біорізноманіття до накопичення вуглецю, шляхом збереження та відновлення, включаючи відновлення принаймні 15 відсотків деградованих екосистем, сприяючи тим самим пом'якшенню наслідків зміни клімату та адаптації до неї, а також боротьби з опустелюванням.

Ведуться роботи з консервації деградованих, малопродуктивних та техногенно забруднених земель, рекультивації порушених земель. Відповідні положення передбачено у Земельному кодексі та ряді підзаконних нормативних актів. Здійснюється також відновлення лісів відповідно до положень Лісового кодексу.

Цільова задача 16. До 2020 року Нагойський протокол про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання набрав чинності та функціонує відповідно до національного законодавства.

У 2011 році від імені України підписано Нагойський протокол. Наразі вирішується питання щодо ратифікації Нагойського протоколу та інтеграції його положень у законодавче поле України.

Цільова задача 17. До 2015 року кожна Сторона розробила, прийняла як інструмент політики та розпочала впроваджувати ефективні та оновлені спільні стратегії та плани дій з біорізноманіття.

На виконання Стратегії державної екологічної політики розроблено та виконується Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки. У НПД частково відображено Цільові задачі Айті відповідно до національних пріоритетів.

Цільова задача 18. До 2020 року традиційні знання, нововведення і практики корінних і місцевих громад, що мають значення для збереження і сталого використання біорізноманіття, і їхні традиційні способи використання біологічних ресурсів, враховуються, відповідно до національного законодавства та відповідних міжнародних зобов'язань, і повністю інтегровані і відображені в реалізації Конвенції шляхом повної і ефективної участі корінних і місцевих громад, на всіх відповідних рівнях.

Традиційне землекористування, лісокористування та водокористування у зоні антропогенних ландшафтів передбачено у законодавстві щодо природоохоронних територій, також дозволяється збір лікарських рослин, квітів, ягід, плодів, грибів та інших харчових продуктів для задоволення власних потреб.

Цільова задача 19. До 2020 року удосконалені, широко розповсюджуються, передаються та застосовуються знання, наукова база та технології, що відносяться до біорізноманіття, його цінності, функціонування, статусу, тенденцій та наслідків його втрати.

Наукова діяльність передбачена практично в усіх секторальних програмних документах. Міжсекторальна взаємодія щодо збереження біорізноманіття у сфері наукових розробок розвинута дуже слабо.

Для дорожньої галузі розроблена Стратегічна програма розвитку наукових досліджень, в тому числі з екологічного напрямку. В розробці цієї Стратегії брали участь експерти з Угорщини, Бельгії, Польщі, Швеції та Ізраїлю. Цією Стратегією передбачається розвиток знань, наукова база та технології, що відносяться до біорізноманіття.

Цільова задача 20. До 2020 року повинна істотно зрости, у порівнянні з нинішніми рівнями, мобілізація фінансових ресурсів для ефективної реалізації Стратегічного плану з усіх джерел, і відповідно до

консолідованого і узгодженого процесу в Стратегії мобілізації ресурсів. Ця цільова задача буде предметом змін відповідно до оцінки потреб у ресурсах, які повинні бути розроблені і представлені Сторонами.

Усвідомлення цінності біорізноманіття поступово відображається у фінансових системах, зростає кількість проектів міжнародної технічної допомоги, направлених на збереження та раціональне використання біорізноманіття. Проте, включення питань біорізноманіття у фінансові потоки йде занадто повільно відносно темпів його втрати.

Питання 11. Заходи з впровадження КБР, що сприяли досягненню відповідних Цільових задач Цілей розвитку тисячоліття на 2015 рік.

В Україні вдалося досягти певних позитивних зрушень на шляху виконання завдань сталого розвитку довкілля. Суттєво зменшено обсяги викидів та скидів забруднюючих речовин у навколишнє середовище, хоча на ці процеси значною мірою впливає зниження темпів економічного зростання. Позитивна динаміка спостерігається щодо підвищення лісистості території та збільшення площі заповідників та національних природних парків. Проблемними питаннями залишаються виконання зобов'язань щодо централізованого водопостачання населення, яке проживає у сільській місцевості, та низькі темпи зростання частки площі природоохоронних територій.

У рамках Цілі 7 «Сталий розвиток довкілля» для України визначено такі завдання та індикатори:

Ціль розвитку тисячоліття 7 «Сталий розвиток довкілля» на 2015 рік для України	
<i>Завдання</i>	<i>Індикатори</i>
Завдання 7.А: Збільшити до 2015 року частку населення, що має доступ до централізованого водопостачання, зокрема до 90% міського населення та до 30% сільського населення	7.1. Частка населення міських поселень, що має доступ до централізованого водопостачання, % від загальної кількості міського населення 7.2. Частка сільського населення, що має доступ до централізованого водопостачання, % від загальної кількості сільського населення
Завдання 7.В: Стабілізувати до 2020 року викиди парникових газів на рівні нижчому на 20% за рівень 1990 року. Стабілізувати до 2020 року забруднення атмосферного повітря.	7.3. Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, млн.т. на рік. 7.4. Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від пересувних джерел забруднення, млн.т. на рік
Завдання 7.С: Стабілізувати до 2015 року забруднення водних об'єктів. Стабілізувати на рівні 8500 млн.т./рік	7.5. Обсяг скидів зворотних вод, млн. куб. м. на рік

обсяг скидів стічних вод у поверхневі водні об'єкти, млн. куб. м./рік.	
Завдання 7.D: Збільшити до 2015 року лісистість території України до 16,1% та площу природоохоронних територій. Розширити мережу природних заповідників, біосферних заповідників та національних природних парків до 3,5% від загальної площі території України і до 9,0% – загальну площу територій та об'єктів природно-заповідного фонду	7.6. Лісистість територій, відношення земель вкритих лісовою рослинністю, % до загальної площі території України 7.7. Частка площі заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, % до загальної площі території України 7.8. Частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, % до загальної площі території України

Завдання і показники Цілі розвитку тисячоліття 7 «Сталий розвиток довкілля» на 2015 рік для України

Серед завдань Цілі 7, визначених для України, завдання 7В, 7С та 7D відповідають Цільовим задачам Аїті 8 та 11. Відповідні положення щодо виконання Цільових задач Аїті частково відображено у Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки.

Для виконання завдання **7В** у Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки передбачено заходи з реалізації проектів з моніторингу рівня викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря та впровадження сучасних систем їх очищення (п.49), розроблення та затвердження методик розрахунку викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від неорганізованих стаціонарних джерел (п. 52), підготовка проекту акта стосовно включення парникових газів до переліку найбільш поширених і небезпечних забруднюючих речовин (п. 136) та ін. Заходи з охорони атмосферного повітря включені до Державної цільової екологічної Програми розвитку Криму («Екологічно безпечний Крим») на 2011-2015 роки.

За період 1990-2011 роки динаміка викидів парникових газів (мал. 1) дозволяє визначити три етапи:

- протягом першого етапу (1991-1999 рр.) спостерігалось катастрофічне зниження валового внутрішнього продукту (далі – ВВП) та зменшення споживання енергії, що призвело до скорочення викидів парникових газів;

- на другому етапі (2000-2007 рр.) сталося поступове збільшення об'єму викидів, яке пов'язано з економічним зростанням (в тому числі зростанням ВВП). Це пояснюється структурними змінами в економіці у порівнянні з промисловим виробництвом: зростання ролі торгівлі, послуг та фінансової сфери;

- протягом третього етапу (2008-2011 рр.) об'єми викидів парникових газів залежать від фактору всесвітньої фінансової кризи (2008-2009 рр.), яка вплинула на об'єми виробництва в основних галузях, орієнтованих на експорт -

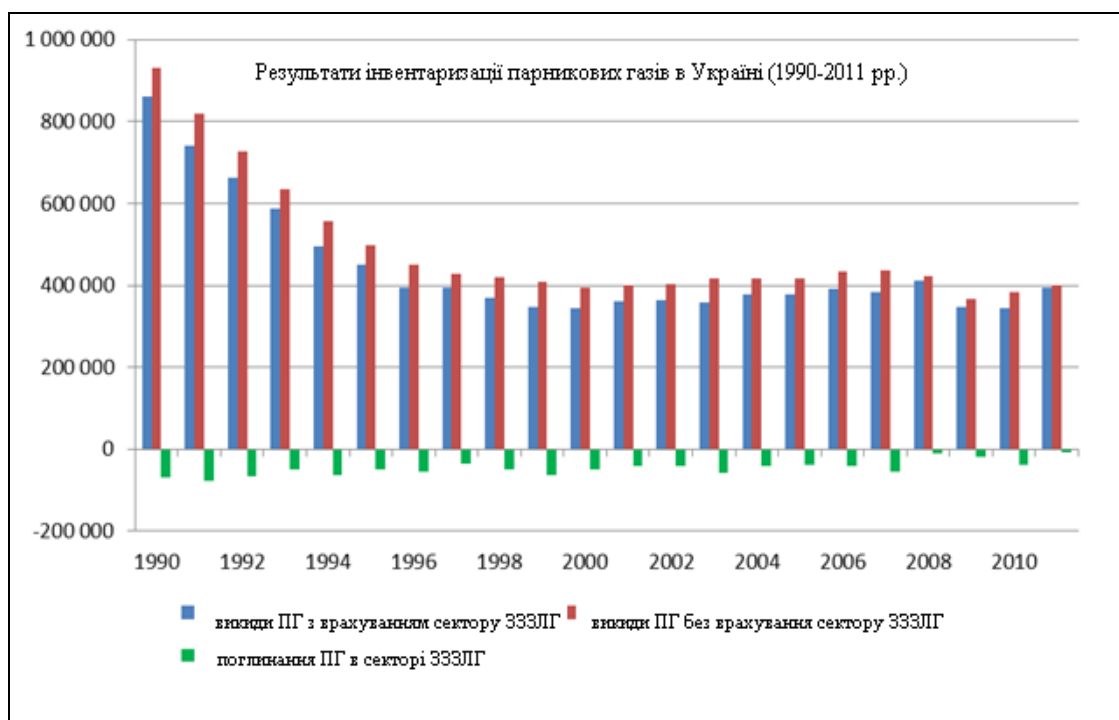
металургійну, хімічну, машинобудівну, а також електроенергетику та гірничодобувну галузь.

Важливу роль у формуванні зазначених тенденцій відіграє реалізація проектів спільного впровадження в рамках Кіотського протоколу, які сприяють зниженню викидів парникових газів. На цей час затверджено 274 проектів спільного впровадження, з яких 202 підтвердили скорочення викидів парникових газів загальним об'ємом 505 815 412 млн. т CO₂-екв.

Ураховуючи наявні тенденції зменшення енергоемності та вуглецевої емності ВВП, зростання ефективності використання традиційних джерел енергії, та зростання темпів залучення альтернативних та відновлювальних джерел енергії, у тому числі за рахунок гнучких механізмів Кіотського протоколу, можна констатувати:

- на сьогодні в Україні рівень викидів парникових газів складає лише 43,6% від рівня 1990 року, що значно перевищує визначену ціль у скороченні викидів парникових газів до 2020 року на рівні 20% від рівня 1990 року;

- прогноз викидів парникових газів, що наведений в П'ятому національному повідомленні України з питань зміни клімату, дозволяє констатувати про стабілізацію до 2020 року викидів парникових газів на рівні нижчому, ніж зменшення на 20% від рівня 1990 року.

Мал. 1 – Результати інвентаризації антропогенних викидів з джерел і абсорбції поглиначами парникових газів в Україні в 1990 – 2011 рр.

Для виконання завдання 7С у Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки передбачені заходи щодо забезпечення будівництва та реконструкції міських очисних споруд (п. 74), підготовка проекту акта щодо внесення змін до державних цільових програм з будівництва (реконструкції) об'єктів та мереж водовідведення, в тому числі систем стічних вод, у населених пунктах, заміни аварійних каналізаційних мереж та зношеного обладнання очисних станцій (п. 75),

проведення наукових та інноваційних досліджень щодо розроблення компактних локальних очисних споруд (установок), що можуть бути використані у харчовій та м'ясо-молочній промисловості (п. 76), а також щодо оцінки впливу джерел забруднення на стан Азовського та Чорного морів (п. 78), розроблення та здійснення заходів щодо зниження рівня забруднення внутрішніх морських вод і територіального моря з метою запобігання посиленню антропогенного впливу на навколишнє природне середовище та відновлення екосистем Чорного і Азовського морів (п. 80).

З метою удосконалення законодавчої бази в галузі охорони атмосферного повітря у 2012 році розроблено та включено до Єдиного державного реєстру нормативно-правових актів:

наказ Мінприроди від 21.12.2012 № 670 «Про затвердження технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установок) для плавки феросплавів, з плавильною потужністю, що перевищує 20 тонн на день» (зареєстрований Мін'юстом 02.01.2013 за №12/22544), яким встановлено поточні та перспективні технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря для закритих, відкритих, напівзакритих (відкритих з низьким зонтом) та герметичних рудовідновних електротермічних печей плавки марганцевих та кремнієвих феросплавів після очищення відхідних газів в установках очищення газу ;

наказ Мінприроди від 21.12.2012 № 671 «Про затвердження технологічних нормативів допустимих викидів забруднюючих речовин із устаткування (установки) для випалювання та агломерації металеві руди (включаючи сульфідну руду» (зареєстрований Мін'юстом 02.01.2013 за №3/22535), яким встановлено поточні та перспективні технологічні нормативи допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних установок, призначених безпосередньо для виробництва агломерату, а саме агломераційних машин.

Кількісні дані щодо забруднення атмосферного повітря за показниками, згаданими у табл. 1 відображено нижче. На жаль, заходи щодо охорони атмосферного повітря поки що не є достатньо ефективними, щоб забезпечити зниження викидів в атмосферне повітря.

Показник 7.3. Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами забруднення, млн. т. на рік:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Індикатори	4,05	4,07	4,09	4,15	4,46	4,82	4,81	4,52	3,93	-	4,6	-
Звіт	4,05	4,08	4,09	4,15	4,46	4,82	4,81	4,52	3,93	4,13	4,4	4,3

Показник 7.4. Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря пересувними джерелами забруднення, млн. т. на рік:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Індикатори	1,99	2,03	2,1	2,17	2,15	2,21	2,57	2,69	2,51	-	2,92	-
Звіт	1,99	2,03	2,1	2,17	2,15	2,2	2,56	2,68	2,51	2,54	2,5	2,49

Практично всі поверхневі джерела водопостачання України упродовж останніх десяти років інтенсивно забруднювались. Через низьку якість очищення стічних вод надходження забруднених стоків у поверхневі водойми не зменшується, хоча використання води у порівнянні з початком 90-х років зменшилося більше ніж у два рази.

Напружена ситуація спостерігається в басейнах річок Дніпра, Сіверського Дінця, річках Приазов'я, окремих притоках Дністра, Західного Бугу.

Через низьку якість очищення стічних вод надходження забруднених стоків у поверхневі водойми продовжується.

Забезпечення водою населення України в повному обсязі ускладнюється через незадовільну якість води водних об'єктів. Якість води більшості з них класифікується в основному як забруднена та брудна (III та IV клас якості). Найскладніша ситуація спостерігається в басейнах річок Дніпра, Сіверського Дінця, річках Приазов'я, окремих притоках Дністра, Західного Бугу.

За результатами узагальнення звітів про використання води за 2010-2012 роки у галузевому розрізі найбільшими забруднювачами є промислові підприємства, із них найбільші – підприємства чорної металургії та вугільної промисловості.

Показник 7.5. Обсяг скидів зворотних вод, млн. куб. м. на рік:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Індикатор	10136	9613	9098	8697	8553	8484	8579	8342	7381	-	8340	-
Звіт	10136	9613	9098	8697	8553	8484	8579	8342	7381	7817	7725	7780

Завданню **7Д** у Національному плані дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки присвячена велика частина Розділу 5 «Припинення втрат біологічного та ландшафтного різноманіття і формування екологічної мережі». Відповідні заходи відображено і виконуються у Загальнодержавній програмі формування національної екологічної мережі на 2001-2015 роки та Державній цільовій програмі «Ліси України» на 2010-2015 роки.

За даними Державного агентства лісових ресурсів у 2010 році 46 тис га земель переведено у землі вкриті лісовою рослинністю. Таким чином, у 2010 році цільовий показник збільшення лісистості визначений Державною цільовою програмою "Ліси України" на 2010-2015 роки виконаний.

За даними Управління державного земельного кадастру, станом на 1 січня 2012 року, згідно з розподілом по основних видах земельних угідь і економічної діяльності ліси та інші лісовкриті площі становлять 10611,3 тис. га, із них вкриті лісовою рослинністю землі – 9683,3 тис. га. Лісистість території держави при цьому становить 16 відсотків.

Показник 7.6. Лісистість територій, відношення земель вкритих лісовою рослинністю, % до загальної площі території України:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Індикатори	-	15,6	-	-	15,6	-	-	15,6	-	-	15,8	-
Звіт	-	15,6	-	-	15,6	-	-	15,7	-	15,7	15,9	16

Природно-заповідний фонд України (ПЗФ) станом на 01.01.2013 має в своєму складі 8028 територій та об'єктів загальною (фактичною) площею 3922,7 тис. га в межах території України і 402,5 тис. га в межах акваторії Чорного моря.

Відношення площі ПЗФ до площі держави становить 6,05 %.

Показник 7.7. Частка площі заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, % до загальної площі території України:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Індикатори	1,6	1,7	1,7	1,7	1,8	1,8	1,8	1,9	2,0	-	2,9	-
Звіт	1,6	1,7	1,7	1,8	1,8	1,9	1,9	2,0	2,4	2,8	2,8	2,8

Показник 7.8. Частка площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, % до загальної площі території України:

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Індикатори	4,2	4,5	4,5	4,57	4,65	4,73	4,95	5,04	5,4	-	7,0	-
Звіт	4,2	4,5	4,5	4,57	4,65	4,73	4,95	5,04	5,4	5,7	5,9	6,05

Питання 12. Зроблені практичні висновки у зв'язку з впровадженням КБР в країні.

Основні документи щодо впровадження Конвенції про біорізноманіття в Україні – Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі на 2000-2015 роки, Стратегія державної екологічної політики на період до 2020 року та Національний план дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки.

За звітній період у рамках виконання згаданих вище документів, а також низки секторальних документів:

- збільшилася площа природно-заповідного фонду; створено та планується створення транскордонних об'єктів ПЗФ;
- збільшилася кількість проектів організації територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- збільшилася площа екомережі;
- зросла кількість регіональних програм формування екомережі, обласних та регіональних схем екомережі;
- визначено об'єкти, які отримали статус об'єктів-кандидатів Смарагдової мережі Європи;
- збільшено кількість водно-болотних угідь міжнародного значення; перелік подано до Секретаріату Рамсарської конвенції для затвердження;
- збільшено площу сертифікованих лісів відповідно до стандартів FSC;

- полегшено доступ до публічної інформації стосовно екологічних питань;
- розроблено стимули та запроваджено механізми розвитку альтернативної енергетики;
- започатковано розроблення економічної оцінки екосистемних послуг;
- збільшено площу відновлених деградованих земель;
- запроваджено принцип басейнового та інтегрованого управління водними ресурсами;
- збільшено об'єми сміття, що перероблюється; знижено вміст деяких забруднюючих речовин у повітрі.

Водночас проблемними питаннями залишається вирубка лісів, деградація природних екосистем, збільшення площі еродованих земель, зникнення середовищ існування багатьох видів флори та фауни, скорочення популяцій типових та рідкісних їх представників. Спостерігається, на жаль, подальше забруднення водних джерел країни, зменшення площі водно-болотних угідь та інших цінних для біорізноманіття екосистем.

Все ще залишається пріоритетним економічний розвиток держави за рахунок екстенсивного використання природних ресурсів. Проте, значення біорізноманіття та його невиснажливого використання поступово інтегрується до всіх сфер діяльності людини.

Додаток І. Інформація про Сторону, що підготувала звіт, та процес підготовки звіту.

А. Сторона, що надає звіт

Договірна Сторона	Україна
НАЦІОНАЛЬНИЙ КООРДИНАЦІЙНИЙ ЦЕНТР	
Повна назва організації:	Міністерство екології та природних ресурсів України
П.І.П., посада співробітника	Губар Сергій Іванович, заступник директора – начальник відділу розвитку екомережі та біобезпеки Департаменту охорони природних ресурсів
Поштова адреса:	вул. Метрополита Василя Липківського, 35, 03035, м. Київ, Україна
Телефон:	+38 44 206 31 66
Факс:	+38 44 206 31 53
Адреса електронної пошти:	sgubar@menr.gov.ua
СПІВРОБІТНИК ІЗ ЗВ'ЯЗКІВ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНОГО ЗВІТУ (ЯКЩО ЦЕ ІНША ОСОБА, А НЕ ВИЩЕЗГАДАНА)	
Повна назва установи:	Українське товариство охорони птахів
П.І.П., посада співробітника:	Бондаренко Юлія Валеріївна, Спеціаліст з природоохоронних проєктів. Національний координатор Механізму посередництва КБР.
Поштова адреса:	а/с 33, Київ 01103, України
Телефон:	+38 044 2847131
Факс:	+38 044 2847131
Адреса електронної пошти::	yuliya.bondarenko@birdlife.org.ua
НАДАННЯ ЗВІТУ	
Дата надання звіту:	07.04.2015

В. Процес підготовки національного звіту

П'ятий національний звіт України про виконання положень Конвенції про біорізноманіття підготовлений Департаментом охорони природних ресурсів Міністерства екології та природних ресурсів України. У процесі підготовки звіту була використана інформація від центральних та місцевих органів виконавчої влади, наукових та громадських організацій (Мінприроди було надіслано запити понад 60 організаціям та установам). Для обговорення проєкт

звіту був розміщений на офіційному сайті Мінприроди та надсилався профільним науковим установам.

Додаток II. Додаткові джерела інформації

http://menr.gov.ua	офіційний сайт Міністерства екології та природних ресурсів України
http://rada.gov.ua	офіційний сайт Верховної Ради України
http://kmu.gov.ua	офіційний сайт Кабінету Міністрів України
http://www.minagro.kiev.ua	офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України
http://dklg.kmu.gov.ua	офіційний сайт Державного агентства лісових ресурсів України
http://www.ukrstat.gov.ua/	Державна служба статистики України
http://www.nas.gov.ua	офіційний сайт Національної академії наук України
http://www.uaan.gov.ua	офіційний сайт Національної академії аграрних наук України при НАН України
http://ulrnc.org.ua	сайт Українського центру менеджменту землі та ресурсів
http://biomon.org	сайт «Моніторинг біорізноманіття України»
http://www.birdlife.org.ua	сайт Українського товариства охорони птахів
http://organic.com.ua/	Федерація органічного руху України

Нормативно-правова база

Акти Верховної Ради України

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища»	1991.06.25 №1264-ХІІ
Закон України «Про природно-заповідний фонд України»	1992.06.16 №2456-ХІІ
Закон України «Про племінну справу у тваринництві»	1993.12.15 №3691
Лісовий кодекс України	1994.01.21 №3852-ХІІ
Постанова Верховної Ради України «Про ратифікацію Конвенції про захист Чорного моря від забруднення	1994.02.04 №3939-ХІІ
Кодекс України про надра	1994.07.27 №132/94-ВР
Постанова Президії Верховної Ради України «Про Програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні»	1994.08.05 №97/94-ПВ
Закон України «Про ратифікацію Конвенції про охорону біологічного різноманіття»	1994.11.29 №257/94-ВР

Закон України «Про туризм»	1995.09.15 №324/95-ВР
Закон України «Про екологічну експертизу»	1995.02.09 №45/95-ВР
Водний кодекс України	1995.06.06 №213/95-ВР
Постанова Верховної Ради України «Про Основні напрями державної політики України в галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів і забезпечення екологічної безпеки»	1998.03.05 №188/98-ВР
Закон України «Про приєднання України до Конвенції про мігруючі види диких тварин»	1999. 03.19 №535-24
Закон України «Про рослинний світ»	1999.04.09 №591-XIV
Закон України «Про приєднання України до Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення»	1999.05.14 №662-XIV
Закон України «Про приєднання України до Угоди про охорону летючих мишей в Європі»	1999.05.14 №663-XIV
Закон України «Про приєднання України до Конвенції про охорону дикої фауни і флори та природних середовищ існування в Європі»	1999.10.26 №436/96-вр
Закон України «Про мисливське господарство і полювання»	2000.02.22 №1478-III
Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 - 2015 роки»	2000.09.21 №1989-III
Закон України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону»	2000.10.02. №1436-III
Закон України «Про затвердження Загальнодержавної програми охорони і відтворення довкілля Азовського і Чорного морів»	2001.03.22 №2333-III
Закон України «Про тваринний світ»	2001.12.13 №2894-III
Закон України «Про Червону книгу України»	2002.02.07 №3055-III
Закон України «Про ратифікацію Угоди про охорону афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів»	2002.07.04 №62-15
Закон України «Про державний контроль над використанням і охороною земель»	2003.06.19 №963-IV

Закон України «Про приєднання України до Угоди про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану»	2003.07.09 №1067-IV
Закон України «Про ратифікацію Кіотського протоколу до Рамкової Конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату»	2004.02.04 №1430-IV
Закон України «Про ратифікацію Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат»	2004.04.07 №1672-IV
Закон України «Про екологічний аудит»	2004.06.24 №1862-IV
Закон України «Про екологічну мережу України»	2004.06.24 №1864-IV
Закон України «Про благоустрій населених пунктів»	2005.09.06 №2807-IV
Закон України «Про ратифікацію Європейської ландшафтної конвенції»	2005.09.07 №2831-IV
Закон України «Про ратифікацію Протоколу про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат, підписаної в м.Київ 22 травня 2003 року»	2009.09.04 №1621-VI
Закон України «Про доступ до публічної інформації»	2011.01.13 №2939-17
Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство і охорону водних біоресурсів»	2011.07.08 №3677
Закон України «Про аквакультуру»	2009.09.18 №5293
Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року»	2010.12.21 №2818
Закон України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року»	2012.05.24 №4836
Закон України «Про ратифікацію Протоколу про стале управління лісами до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат»	2012.10.16 № 5432-VI
Акти Президента України	
Указ Президента України «Про території природно-заповідного фонду загальнодержавного значення»	2002.02.21 №167/2002
Указ Президента України «Про заходи щодо посилення державного контролю у сфері охорони, захисту, використання та відтворення лісів»	2004.01.05 №1/2004

Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства»	2004.02.07 №171/2004
Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення додержання законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України»	2004.11.11 №1396/2004
Указ Президента України «Про оголошення природної території загальнозоологічним заказником загальнодержавного значення «Чорнобильський спеціальний»	2007.08.13 №700/2007
Указ Президента України «Про створення національного природного парку «Припять-Стохід»	2007.08.13 №699/2007
Указ Президента України «Про створення національного природного парку «Голосіївський»	2007.08.27 №794/2007
Указ Президента України «Про розширення території національного природного парку «Вижницький»	2007.09.04 №818/2007
Указ Президента України «Про деякі заходи щодо збереження і відродження лісів і зелених насаджень»	2008.11.08 №995/2008
Указ Президента України «Про створення ботанічного заказника загальнодержавного значення «Філофоре поле Зернова»	2008.21.11 №1064/2008
Распорядження Президента України «Про уповноваження М.Злочевського на підписання Нагойського протоколу про доступ до генетичних ресурсів та справедливий і рівноправний розподіл вигід від їхнього використання до Конвенції про біологічне різноманіття»	2011.10.31 №310/2011-рп
Указ Президента України «Про створення ботанічного заказника загальнодержавного значення «Мале філофорне поле»	2012.08.31 №527/2012

Нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України

Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005 - 2025 роки»	2004.09.22 №675-р
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення державного обліку та кадастру рослинного світу»	2006.02.22 №195
Розпорядження КМУ «Про затвердження Концепції реформування та розвитку лісового господарства»	2006.04.18 №208-р
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку видалення дерев, кущів, газонів і квітників у населених пунктах»	2006.08.01 №1045
Постанова КМУ «Про затвердження Правил відновлення лісів»	2007.03.01 №303

Постанова КМУ «Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів»	2007.05.12 №724
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок»	2007.05.16 №733
Постанова КМУ «Про врегулювання питань спеціального використання лісових ресурсів»	2007.05.23 №761
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку ведення державного лісового кадастру та обліку лісів»	2007.06.20 № 848
Постанова КМУ «Про затвердження Порядку видачі дозволів на імпорт та експорт зразків видів дикої фауни і флори, сертифікатів на пересувні виставки, реекспорт та інтродукцію з моря зазначених зразків, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення»	2007.07 .25 №953
Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року»	2007.09.19 №1158
Розпорядження КМУ «Про затвердження Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року»	2007.11.17 №880-р
Розпорядження КМУ «Про підписання Протоколу про збереження і стале використання біологічного та ландшафтного різноманіття до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат»	2008.06.11 №829-р
Постанова КМУ «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу»	2008.07.23 №665
Постанова КМУ «Про затвердження Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат»	2008.10.22 №929
Постанова КМУ «Про затвердження Державної програми «Ліси України» на 2010-2015 роки»	2009.09.16 №977
Розпорядження КМУ «Про затвердження Транспортної стратегії України на період до 2020 року»	2009.10.20 №2174-р
Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності та розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки»	2010.03.01 №243
Розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки»	2011.05.25 №577
Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової соціальної програми подолання та запобігання бідності на період до 2015 року»	2011.08.31 №1057

Постанова КМУ «Про затвердження Державної цільової економічної програми розвитку рибного господарства на 2012-2016 роки» 2011.11.23 №1245

Постанова КМУ «Про затвердження переліку видів діяльності та об'єктів, що становлять підвищену екологічну небезпеку» 2013.08.23 №808

Накази Міністерства екології та природних ресурсів, зареєстровані в Міністерстві юстиції

Про затвердження Інструкції про видачу дозволів на добування (збір) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України 1993.02.01 №3

Про затвердження Правил видачі на спеціальне використання диких тварин і інших об'єктів тваринного світу, віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення 1999.05.26 №115

Про затвердження структури, змісту і порядку ведення паспорту водно-болотного угілля міжнародного значення 2002.12.27 №524

Про затвердження Інструкції про порядок спеціального використання риби та інших водних живих (спільний наказ Мінагрополітики та Мінприроди) 2005.11.11 №623/404

Про затвердження лімітів добування (відстрілу, вилову) диких парнокопитних та пушних звірів в сезон полювання 2007/2008 роки (зареєстрований в Мін'юсті 2007.08.05, №483/13750) 2007.08.05 №230

Про затвердження лімітів добування (відстрілу, вилову) диких парнокопитних та пушних звірів в сезон полювання 2008/2009 роки (зареєстрований в Мін'юсті 2008.05.16, №420/15111) 2008.06.05 №235

Про затвердження лімітів спеціального використання водних живих ресурсів загальнодержавного значення на 2009 рік (зареєстрований в Мін'юсті 2008.12.25, №1237/15928) 2008.19.12 №658

Про запровадження тимчасової заборони на спеціальне використання китоподібних Чорного та Азовського морів (зареєстрований в Мін'юсті 2008.04.25, № 377/15068) 2008.31.03 №165

Про затвердження переліків видів рослин та грибів, що заносяться до Червоної книги України (рослинний світ), та видів рослин та грибів, що виключені з Червоної книги України (рослинний світ) 2009.06.17 №312

Про затвердження переліків видів тварин, що заносяться до Червоної книги України (тваринний світ), та видів тварин, що виключені з Червоної книги України (тваринний світ) 2009.06.17 №313

Про затвердження Переліку рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, та типових природних рослинних угруповань, які підлягають охороні і заносяться до Зеленої книги України	2009.10.16 №545
Про затвердження Лімітів добування (відстрілу, відлову) диких парнокопитих та хутрових звірів і встановлення норм відстрілу інших мисливських тварин у сезон полювання 2010/2011 років	2010.04.26 №179
Про затвердження Правил використання диких тварин з метою отримання продуктів їх життєдіяльності	2011.09.26. № 337
Про затвердження Лімітів добування (відстрілу, відлову) диких парнокопитих та хутрових звірів і встановлення норм відстрілу інших мисливських тварин у сезон полювання 2011/2012 років	2011.04.19 №128
Про затвердження форм дозволу на імпорт та експорт зразків видів дикої фауни і флори, сертифіката на пересувні виставки, реекспорт та інтродукцію з моря зазначених зразків, які є об'єктами регулювання Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення, та зразка заяви для їх отримання	2012.02.29 № 107
Про затвердження Лімітів добування (відстрілу, відлову) диких парнокопитих та хутрових звірів і встановлення норм відстрілу інших мисливських тварин у сезон полювання 2012/2013 років	2012.04.11 № 230
Про затвердження Порядку державного обліку рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного і рослинного світу, занесених до Червоної книги України	2012.10.09. № 486
Про затвердження Правил і норм утримання дельфінів в умовах неволі	2012.12.06. № 622
Про затвердження Інструкції щодо оформлення охоронних зобов'язань на території та об'єкти природно-заповідного фонду	2013.02.25 № 65
Про затвердження Лімітів добування (відстрілу, відлову) диких парнокопитих та хутрових звірів і встановлення норм відстрілу інших мисливських тварин у сезон полювання 2013/2014 років	2013.04.19 №270

Додаток III. Впровадження на національному рівні тематичних програм роботи у рамках КБР або рішень КБР, що стосуються наскрізних питань.

Сільськогосподарське біорізноманіття

Біопаливо

Використання альтернативного пального (біодизеля та біоетанола) передбачено у Державній програмі енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 роки, ЗУ «Про альтернативні види палива», ЗУ «Про альтернативні джерела енергії» та інших нормативно-правових документів. Зокрема, ЗУ «Про альтернативні види палива» «...визначає правові, соціальні, економічні, екологічні та організаційні засади виробництва (видобутку) і використання альтернативних видів палива, а також стимулювання збільшення частки їх використання до 20 відсотків від загального обсягу споживання палива в Україні до 2020 року...». ЗУ «Про основні засади (стратегію) екологічної політики на період до 2020 року» створює передумови для «... збільшення обсягу використання відновлюваних і альтернативних джерел енергії на 25 відсотків до 2015 року та на 55 відсотків до 2020 року від базового рівня...».

Генетичне різноманіття (Рослинництво, Тваринництво)

Збереження генетичного різноманіття передбачено у Національному плані з охорони навколишнього природного середовища на 2011-2015 роки, Лісовому кодексі, ЗУ «Про племінну справу у тваринництві», ЗУ «Про тваринний світ» та наукових програмах переважно сільськогосподарського напрямку. Основний напрямок збереження генетичного різноманіття – збереження аборигенних сортів рослин та порід тварин, цінних порід дерев.

Органічне сільське господарство

Стимулювання розвитку органічного сільського господарства передбачено у Державній цільовій програмі розвитку українського села на період до 2015 року, ЗУ «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» та Національному плані дій з охорони навколишнього середовища на 2011-2015 роки. Відповідно до даних Федерації органічного руху України загальна площа сертифікованих органічних сільськогосподарських земель у 2012 році склала 272 850 га – 0,65% усіх сільськогосподарських земель). **загальна площа органічних с.-г. угідь та кількість органічних господарств в Україні, 2002-2012 рр.**

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Площа, тис.га	164,4	239,5	240,0	242,0	242,0	249,9	269,9	270,2	270,2	270,3	272,9
К-сть сертифікованих господарств	31	69	70	72	80	92	118	121	142	155	164

Біорізноманіття посушливих та субгумідних земель

Відповідно до підходу Конвенції про боротьбу з опустелюванням більша частина України, зокрема її центральні, східні і південні райони, характеризується як напіваридна зона (індекс аридності (AIU) = 0,21–0,50), західні і північні райони – як суха субгумідна зона (AIU = 0,51–0,65). Посушливими, напівпосушливими і сухими субгумідними районами вважаються райони, окрім полярних і субполярних, в яких відношення середнього щорічного рівня опадів (далі - R) до потенціальної евапотранспірації (далі - EO) коливається у діапазоні від 0,05 до 0,65.

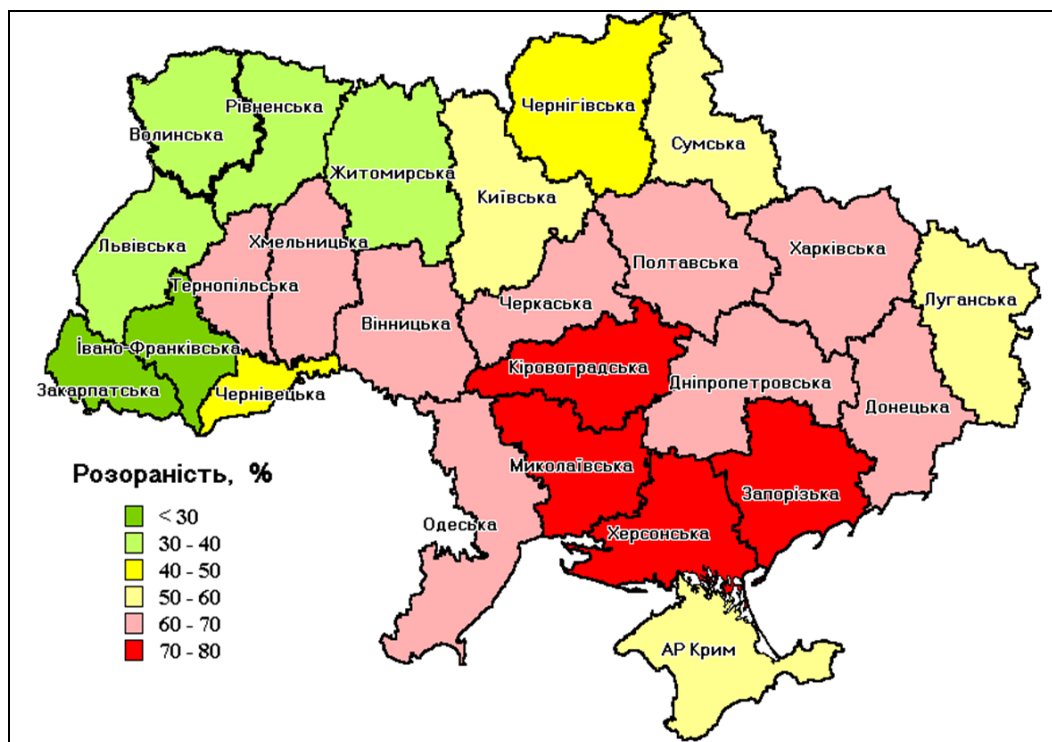
Степень аридності території України

* - Центральна геофізична обсерваторія; Кадастр клімату, 2000

** - Константинов та ін., 1966

Сільськогосподарська освоєність території досягла 72%, а ступінь розораності земельної площі – 56%. Найбільший фонд орних земель мають області, розташовані в зоні Лісостепу та Степу, де розораність сільгоспугідь значно перевищує екологічно допустимі рівні, досягаючи 80% і більше, а розораність сільгоспугідь Херсонської області досягла 90,2%. Найменшою розораністю сільгоспугідь характеризуються області зони Полісся. Співставлення двох карт (ступеню аридності та розораності територій показує, що найбільше страждають від інтенсивного ведення с/г саме найбільш посушливі області країни). Відображення на картосхемі ступеня аридності території України наявних даних щодо поширеності і ступеня прояву дефляції та водної ерозії, а також повторюваності сильних пилових бур свідчить про тенденцію збільшення гостроти негативних процесів з північного заходу на

південний схід, що підтверджує значний вплив зональних природно-кліматичних факторів на розвиток деградації земель і опустелювання.

Розораність території України у розрізі адміністративних областей (станом на 01.01.2012 р.)